26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7012 28 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1909 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1327 10 Février 1909 26me année N. 7012

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ՂԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.ռ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար Երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	20	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آرەولك
ارمنيجه يومى و سياسى غزته
قرەكين بوياجيان
غلطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՔԱՐԱՔԷՕՅԻ ԿԱՄՈՒՐՋ?!Ը

Առասպելական ու հէքեաթային քստմնելի խօթնագլուխ հրէշը, խաժուաղէմ դժնէ ուրուականը, որ տուն-տուն մտքերը կը հալածէ և իր դժոխային ուրուացումով՝ երեւակայութիւնը կը խռովէ Պոլսոյ բնակչութեան։ Յաւիտենական, անկործանելի պատուհասը, որ անյիշատակ ժամանակներէ մայրաքաղաքի ժողովուրդին է տրուեր, յաւերժական անքաւելի մեղքի մը պէս անոր վիզին է պլլուեր, իբր պատիժ այն ոչխարային ստրկամտութեան՝ որով զինքը խմորեր է բռնակալութիւնը։

Մայրաքաղաքը, վիզը ծուռ, անլեզու հպատակութիւնով, տարիներով համակերպեր է ու տակաւին կը հանդուրժէ այդ պատուհասին, որ իր կեանքը կը վրդովէ ու գործունէութիւնը կը խանգարէ։

Քարա-Քէօյի կամուրջը?!...

Կամուրջ...։ Ահ, ահաւոր այս հեգնութիւնը...

Հիւանդ, խարխուլ, կիսակործան, քայքայուած, հիւծախտաւոր փլատակը, հալ ու մաշ սիրտը Թուրքիոյ մայրաքաղաքին, որ թեթեւ հովերէ կ'այլայլի և ամենաչնչին ցնցումներէ կը սասանի իր խախուտ հիմերէն։ Եւ, — գերագոյն զաւեշտ, — Օսմանեան Կայսրութեան թագաւորանիստ պատմական քաղաքին այս փտախտաւոր երակը, կոչուած է նոյն մարմինի մը երկու ցամաքի բազուկները իրար միացնելու, կազմելու համար այն անցքը, այն ուժեղ երակը, ուրկէ ժողովուրդին կեանքի արիւնը պիտի հոսի, գործունէութիւնը շրջան պիտի ընէ։

Բայց այդ երակը փտած է, անդարմանելի կերպով ախտաւորուած և օրէ-օր նոր փերթեր կը խզուին, կ'անջատուին անոր կողերէն, վերջնական քայքայումի, կազմալուծումի տանելով թշուառ կեանքը անհաստատ իր պատուանդաններով ծովերուն վրայ տատանող այդ տարաբաղդ հոգեվարքին։

Ճակատագիրն ալ կը հալածէ չարաւնակ այդ եղկելի արկածեալը, և ինչպէս ամէն անցորդ սոսկեան արհամարհանքով կ'ընդոտնէ փողոցի ինկած մը, եկող գացող բոլոր նաւերը, տուն-տուն, հետը խնդալու պէս այս խեղճ անբան ինկածին, կ'ընդհարին իրեն, ու կը խորտակեն նո՛ր մէկ մասը արդէ՛ն փլատակ իր կմախքին, անցած ատեն իր բազուկներուն մէջէն, — որովհետեւ այս ողորմելի թուլամորթը, մարմնին քանի մը տեղէն կտրատուող բայց չմեռնող սողուններու պէս, օրը անգամ մը անդամատութեան կ'ենթարկուի, մարմինը երկուքի բաժնելով, որպէս զի վիթխարի նաւեր յաղթապանծ անցք գործեն իր առջեւէն։ Եւ ինչ որ անառիկ բերդի մը պէս պէտք էր խոնարհեցնէր իր շնորհքին կարօտող այդ ծովի հսկաները, ընդհակառակը կը ստրկանայ անոնց առջեւ և երկչոտ զգուշաւորութիւնով կը մեկուսանայ, զոհ չի տալու համար իր մարմինին մէկ պատառը, մինչդեռ ծովի տիտանները, է՛ն յոխորտ կիներուն իսկ յաղթահարող տարփածուներու պէս, ո՛չ միայն կը վայելեն իրենց տիրացած յաղթանակը, այլ նաեւ զոհին զարնուելով կ'անցնին, իրենց տիրողի ուժը զգացնելով։

Եւ, — սիրուն զաւեշտ մը ըլլալու համար, — եկող գացող այդ տիտանները՝ օտար ծովագնացներ կ'ըլլան միշտ, — վիթխարի Եւրոպան՝ որ Թուրքիոյ քիթին խնդալով կատակ կ'ընէ, իր անհարկու ուժին սպառնալից վտանգը զգացնելով Պոսֆորի բերանին մէջ, պատուհասիչ ու եղերական նաւացոյցով մը։

Վերջերս օտար նոր հսկայ մըն ալ քմահաճոյքը ունեցաւ ռազմափորձ մը հանդիսադրելու կամուրջի փլատակներուն շուրջը, անոր անհաստատ պատուանդաններուն շղթայ մը նետած քշել տանելով դէպի Ոսկեղջիւրի ներսերը, ինչպէս սատկած դիակ մը՝ զոր փառնոցը կ'առաջնորդեն։ Լուռ, ազդու դա՞ս մըն էր այդ, շառաչուն ապտակի մը պէս սահմանադրական Թուրքիոյ այտերուն շաչող, հասկցնելու համար թէ՝ այդ կեղծ շպարով ծպտուած տէրութեան մը մայրաքաղաքին մէջ՝ անարգանք մըն էր աշխարհք արարածի աչքին տակ ու քաղաքին ճիշդ պորտին վրայ գոյութիւնը անպէրջերեզեղեան խայտառակ անցքի մը՝ զոր չեն ամչնար կամուրջ կոչելու։

Այդ դասը չհասկցուեցաւ, ապտակը չի շիկնեցուց կաշիրացած երեսը այն երկիրին, որ իր հողին վրայ ապրող ժողովուրդին հետ չայլայլէր ամօթի ո՛ր և է տեսարանէ, խմորուած ըլլալով ստրկամիտ ակնդերեսութեան անզգած շաղախով մը։

Եւ երբ աւերիչ աղէտը մէջքին զարնելով քայքայեց կուշտը կամուրջ ըլլալիք խրտուիլակին, և ամբողջ մայրաքաղաքի մը ժողովուրդը երկու ցամաքներու յարաբերութենէն արգիլուած՝ շուարուն մէջտեղը մնաց, կեանքը յանձնելով փնթի նաւակներու ամէն վայրկեան վերահաս վտանգին, այն պաշտօնէութիւնը՝ որ բաց աչքերով կը քնանայ հանրային ամէնէն անմիջական պէտքերուն առջեւ և շնական անտարբերութիւն մը կը պահէ թաղապետական է՛ն պոռացող կարիքներու հանդէպ, ինքզինքին առաջնակարգ փութկոտութիւն մը բրաւ չորս կողմէն ճամբաները կտրելով՝ դրամի կիշէները հաստատել, վերսկսելու համար ժողվել այն ողորմութիւնը՝ որով ամբողջ երկար տարիներ քաղաքին բնակչութիւնն էր կեղեքեր։

Այդ բանգէտ պաշտօնէութեան խելքը ո՞ւր էր, երբ ժողովուրդը չորս-հինգ օր առանց կամուրջի մնացած, քաղաքին մէկ կողմէն միւսը չէր կրնար անցնիլ և կիներ բացարձակապէս եղած տեղերնին կը մնային։ Որո՞ւն պարտականութեանը մէջ էր արդեօք անմիջապէս շոգեմակոյկներու երթեւեկ մը հաստատել, վերսկսելու համար երթեւեկը, ինչպէս պիտի ընէր ո՛ր և է եւրոպական տէրութիւն։ Ծովային Նախարարութեան աչք-բաց պաշտօնէութիւնը այդ տեսակ հոգերով չի մտատանջուիր սակայն։ Ան իր բոլոր հոգը և խելքը կեդրոնացուցած է կամուրջին տասնոցները չկորսնցնելու դիւցազնական սխրագործութեան վրայ, զոր իրականացնելէ չթերանար ո՛չ մէկ արգելքի առջեւ, եթէ նոյն իսկ, քաղաքին մէկ կողմը ամբողջ հրդեհի մէջ ըլլայ և ժողովուրդը խուճապով միւս կողմը անցնիլ ուզէ։ Մինչեւ ա՛յդ աստիճանին հասցուցած է ան իր պարտականութեան?! խղճամիտ կատարումը և ի՛նչ որ ալ ըլլայ, սպիտակազգեստ պաշտօնեաները թեւաբաց կը ցցուին ամբոխին առջեւ, գանձելու համար մինչեւ անգամ սարսափահար խուճապող ժողովուրդին տասնոցները։

Օ՛հ, քստմնելի, կիսավայրենական, անշնորհք ու խայտառակ տեսարանը ճերմակ շապիկով թեւատարած այդ պաշտօնեաներուն, գանձանակը վիզերնին մուրացկանութեան ահաւորապէս պժգալի պատկերը, որմէ Զուլուները պիտի անարգէին, զոր Հօթենթօթները չունին, խաւարակուռ Ափրիկէն չէ յղացած և որմէ չամօթխածիր, չկարմրիր Թուրքիոյ մայրաքաղաքը, մինչեւ անգամ սահմանադրական այս օրերուն մէջ։

Լիրբ ու անպատկառ աներեսութեամբ տմարդացած, օրն ի բուն ողորմուելէ երեսնին պատռած, ճերմակ շապիկներով քով քովի, գանձանակը վիզերնուն կախ, հրապարակային այն կեդրոնին վրայ՝ որ է Կամուրջը՝ մուրացկանութիւնը պաշտօնականացուցած, ձեռքերնին կարկառուն թեւատարած կը մուրա՛ն, կ'ուզե՛ն, կը մուրան անցնո՛ղէն, կ'առնեն ամէնէ՛ն, հարուստէն՝ ինչպէս աղքատէն, ջոջ պաշտօնատարէն՝ ինչպէս հացի կարօտ բանուորէն ու դպրոցին ծախքը չունեցող դպրոցականէն, մեծափոր այրէն՝ ինչպէս չքաւոր տնանկ կնոջմէն ու այրիէն, կը մուրան տասնոցներ, անցորդին ճամբան արգիլելով, թեւէն բռնելով, քաշելով ու հրմշկելով, ետեւէն վազելով, անարգելով ու քֆրելով, կիներու-թեւը կամթելով, քղանցքէն բռնելով։ Այս բոլոր խուժդուժութեան, կոպտութեան, վայրենութեան, վանտալութեան ցոյցերուն մէջէն անարգել կ'անցնին միայն... Թրքուհիները, միակ անձեռնմխելի էակները թրքական հողին՝ զորս հաւասարութեան ո՛չ մէկ օրէնք կրնայ աշխարհականել։

Անըմբռնելի և խելացնորիչ երեւոյթ է որ՝ ինչպէս մայրաքաղաքի այդ եզական անցքը կոխոտող մարդկային զանգուածը՝ կազմուած մեծատիտղոս պաշտօնատարէն մինչեւ մարդկային տիպարներուն է՛ն ստահակէն և աւանդապաշտ Թուրքէն մինչեւ է՛ն ըմբոստ օտարականէն՝ կը հանդուրժէ այդ խայտառակ մուրացկանութեան, այդ մերկապարանոց հարստահարութեան, և ինչպէս կառավարութիւնը չի սոսկար այն վիթխարի ամօթէն, խաղքութենէն՝ որ այդ անդրլեռնական, հակաքաղաքակիրթ ու տխեղերականապէս անօրինակ մուրացկանութեան մէջ կը թանձրանայ։

Ե՞րբ պիտի սրբուի վերջապէս այդ շիկնեցուցիչ ամօթը ինքզինքը քաղաքակիրթ դաւանող Թուրքիոյ ճակատէն. սահմանադրական վարչութիւնն ալ չպիտի զօրէր ոտքին տակը առնել տարիներով Թուրքիոյ սիրտին խարանուած այդ նախապատմական կեղտը, ջնջելու համար գէթ մէ՛կ խայտառակութիւն մը՝ որ կը ղայ և բաց արեւին տակ, աշխարհքին աչքին առջեւը փռուած ամենայոռի գաղափարը կուտայ թրքական վարչութեան։

Ե՞րբ պիտի վերջ գտնէ կամուրջին երկու ծայրերէն՝ ներկայացումը մուրացկանութեան այդ կատակերգութեան։ Կամուրջի վարչութիւնը, որ ապօրէն տուրք մը հաւաքելու իր շահադիտութիւնը՝ մենամոլութեան մը սաստկութեամբ հասցուցած ըլլալ կ'երեւայ, ե՞րբ քիչ մըն ալ պիտի ուզէ ուշադրութիւն դարձնել իր ուրիշ պարտականութիւններուն վրայ, աւլել արտաքսելով կամուրջին կեղտոտ, քայքայուն ու կիսակործան սալայատակներուն վրայէն այն մարդկային կեղտոտութիւնները, խեղանդամ, լղրճուկ, պժգալի, վէրքերով, ճենճերով ու զզուեցուցիչ ախտերով ծածկուած կոյր, կաղ, ոտնաբեկ ու անթեւ մուրացկաններու այն վոհմակը՝ որ մարդուն երազը կը խռովէ։ Ժողովուրդը տուրք մը կուտայ Պոսֆորի շոգենաւներուն՝ Անկելանոցին համար, ո՛ւր միայն պէտք է որ լեցուին կեանքի այդ նաւաբեկեալները, աւլուելով փողոցներէն, որոնց մէջ այդ տեսակ զզուելի տիպարներու թափառումը հանդուրժելի չէ այն քաղաքին մէջ՝ որ վայրենիներու աշխարհին չպատկանիր, ինչպէս Պոլիս անգամ ձեւակերպութեան համար չէ հանդուրժած — իր ո՞ր գործը ձեւակերպութիւն միայն չէ — տոտր, հաստատելով Անկելանոցը։ Բայց ո՞ւրտեղուանքը մոլորած կը թափառի անոր դերը և ի՞նչ է եղած տեսողութիւնը կամուրջի վարչութեան՝ որ չտեսներ հանրութիւնը ամէն օր վրդովող, անհանգստող կամուրջեան տեսարաններուն այդ է՛ն խորչելիներէն մէկը, չունիները և իրենց քաջագործութիւնները մոռնալով պահ մը։

Աւանդապահ վաշխառութեան անձկամիտ դասախօսներ պիտի ըսեն որ՝ կամուրջին դրամը վերցուելով՝ տէրութիւնը կը զրկուի մեծ հասոյթէ մը։ Ահա՛ յիմարական պատճառաբանութիւն մը՝ որով կը [illegible] տրամաբանութեան խանութպաններ։ Բայց տէրութիւնը կրնայ հասոյթի ուրիշ աղբիւրներ ալ ստեղծել, հաստատելով ուրի՛շ տուրքեր, եթէ միայն իր քմահաճոյքին ձգուած է տուրք դնել ու գանձելը։ Հանրութիւնը հարկադրուա՞ծ է հպատակիլ այն ամէն ապօրէն տուրքերուն՝ անոր համար որ հասոյթ մըն են անոնք տէրութեան։ Երբե՛ք։ Տուրքն ալ իր օրէնքը ունի և պէտք է արդարացուցիչ սկզբունքի մը վրայ հիմնուած ըլլայ։ Կամուրջը ճամբայ մըն է, ինչպէս քաղաքի մը բոլոր ճամբաները և փողոցները, որոնց համար արդէն տէրութիւնը իր տուրքը կը ստանայ։ Ո՞ր օրէնքով, ո՞ր սկզբունքով, ո՞ր տրամաբանութիւնով տուրք մըն ալ կը դրուի կամուրջին վրայ, անոր համար որ այդ ճամբան ծովին վրայ է գտնուեր։ Քաղաքացին իրաւունք ունի անցնելու քաղաքի մը ամէն պողոտաներէն, առանց հարկադրուած ըլլալու ո՛ր և է տուրք վճարել։ Եւրոպական ո՞ր քաղաքին, աշխարհի ո՞ր մասին մէջ, քաղաքակիրթ ո՞ր միջավայրի մէջ տեսնուեր է որ տէրութիւնը տուրք գանձէ կամուրջէ անցնողէն։ Տեսնուե՞ր է նաեւ մինչեւ անգամ որ և է անքաղաքակիրթ երկիրի մէջ՝ այդ բարբարոս շահատակութիւնը՝ զոր Թուրքիա՛ միայն ինքզինքին վայելցուցեր է և զոր օսմանցի ժողովուրդը միայն գտնուեր է մարսող։

Խնդիրը սկզբունքին վրայ է, և, ո՛չ մէկ սկզբունք, ո՛չ մէկ տրամաբանութիւն, ո՛չ մէկ օրէնք ներելի կը դարձնեն կամուրջի համար տուրքի գոյութիւնը սահմանադրական երկիրի մը մէջ։ Օսմանեան սահմանադրական կառավարութեան վրայ անխուսափելի պարտականութիւն կը ծանրանայ օ՛ր առաջ փութալ ջնջելու մայրաքաղաքացի ժողովուրդին մղձաւանջը եղող սա կամուրջի տուրքը, փրկելու համար Թուրք կառավարութեան արժանապատուութիւնը և մէջտեղէն վերցնելու ամօթի տախտակ մը՝ որ Ոսկեղջիւրի բերանը, երկու ցամաքներու եզերքը կախուած կը մնայ, խորհրդանշելով մուրացկան Թուրքիա մը՝ զոր պէտք է ժողովուրդ ու տէրութիւն գիտնան չհանդուրժել, գէթ սահմանադրական այն օրերուն մէջ՝ ուր կ'ապրին կուշտ-կուշտի։

Ամէն բռնակալութիւն կը տապալի՝ ըմբոստութեան ցնցումէն այն ժողովուրդին՝ որ հարստահարութեան ու ճնշումի լուծը կը կրէ։

Ես կ'ալզիմ որ՝ այն ամբոխը, այն խուժանը՝ որ ազատութեան գինովութենէն խելայեղած ամէնէն մոլեգին ցուցարարութիւններուն հերոս հանդիսացաւ Պոլսոյ փողոցներուն մէջ, ինչպէս իր ամբոխային ահեղ ուժին տակ չտապալեց կամուրջի մուրացկանութեան ցուցանքութիւնը, ամեհի ջրվէժի մը պէս կուրծք տալ և կոխել անցնելով դրամահաւաք պաշտօնեաներու պատնէշը, ըմբոստացումի անդիմադրելի պոռթկումի մը մէջ ընկլուզելով այդ անմիտ մարդաշարքի թումբը։

Այդ տկարութիւնն ալ տուէք օսմանցի ժողովուրդին այն գերիաբար ստրկամիտ ոգիին, որով ան վարժուեր է գլուխ ծռել ամէնէն անիրաւ ու ամէնէ՛ն բարբարոս բռնակալութիւններուն։

ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

ԳԱՒԱՌԻ ԿԵԱՆՔԸ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, 2 Յունվ.

Ժամանում եւ մեկնում.— Վերջացած տարւոյն Դեկտ. 23ին՝ Մուշէն քաղաքս ժամանեցին Գեղամ էֆ. Տ. Կարապետեան և Հաճի Իլիաս էֆ., և յաջորդ օրը մեկնեցան դէպի Կ. Պոլիս, իբր անդամ Օսմ. Խորհրդարանի։ Գեղամ էֆ. ծանօթ է արդէն գրական հրապարակի վրայ, երկար տարիներէ ի վեր, իր սիրուն հէքեաթներով, աւանդավէպերով և թղթակցութիւններով, որոնք իր բնագաւառին ինքնատիպ բարբառը բուրած են յաւէտ և ուշադրաւ դարձած։ Շնորհաւորելի են Մշեցիք, որոնք իրենց քուէները կեդրոնացուցած են իրենց պէտքերուն խորապէս գիտակ և «դարտ»երը տարիներէ ի վեր այնքան ինքնատիպօրէն լացող, վաղածանօթ Գեղամին վրայ։ Իսկ իրեն ընկերացող Հաճի Իլիաս էֆ.ն ալ, իր համակրելի բնաւորութեամբ, լաւ տպաւորութիւն մը ձգեց տեղւոյս մէջ։

Նոյն օրը և յիշեալներուն հետ, հոս հասան նաեւ Դաշնակցական գործիչ՝ Պ. Պ. Ղեւոնդ և Մուրատ։ Ասոնք հոս մնացին և կը պատրաստուին հոս հաստատուիլ։ Պ. Ղեւոնդ ցարդ քանի մը բանախօսութիւններ արտասանած է արդէն՝ քաղաքիս Ս. Կիր. Մայր եկեղեցւոյն և բողոքականաց ժողովարանին մէջ, խուռն բազմութեան ներկայութեամբ, ինչպէս նաեւ իր ընկերը՝ Պ. Մուրատ։ Ազգային ինքնագիտակցութեան և ցեղերու համերաշխութեան կենսական խնդիրներուն շուրջը կը դառնան իրենց հրապարակախօսութիւնները, որոնք անշուշտ օգտակար պիտի կրնան ըլլալ, տրամաբանակա՛ն շաւիղներու մէջ պահելու համար միշտ տեղւոյս եռուզեռ երիտասարդութեան տաքարիւն ձգտումները՝ մասնաւորապէս։

Պոյքոթի մանրանկար մը.— Տիգրանակերտի այս տարուան կաղանդը՝ իր վաղեմի ինքնատպութեանց միացուց նաեւ արձանագրելի նորութիւն մը։ Կաղանդի նախորդ իրիկունը, ուր ըստ սովորականին միրգերու լեռնաման դէզերով լեցուած էր շուկային երկայնքը, մրգեղէնի բոլոր խանութպանները, ամէ՛նքն ալ Թուրք, ի զուր սպասեցին երբեմնի շահառատ առեւտուրին։ Ինչո՞ւ։ Պոյքոթ կար դէմերնին։ Զի՛ ատոնք, երկար տարիներէ ի վեր, մրգեղէնի վաճառումը կամայաբար իրենց մենաշնորհ ըրած, քանիցս տապալած էին նմանօրինակ հայ ձեռնարկի մը ձգտումները, սպառնալիքով և այլ միջոցներով քշած էին զայն հրապարակէն և տէր մնալով դէմ մրգեղէնի հրապարակին, անօրինակ սղութեամբ կատարած էին առեւտուրնին։ Բոլոր ասոնցմով հանդերձ, լաւագոյն միջոցը չէ՛ր, ըստ իս, մղուող պոյքոթի այդ մանրանկարը, հայրենակից տարրերու միջեւ, որոնց համերաշխութի՛ւնն է կարեւորագոյնը։ Հարկ չկար այս տեսակ ոչինչ պարագայ մը հետապնդել՝ ա՛յս ուղղութեամբ, որմէ ցրտութիւն միայն կրնայ ծագիլ և տարբեր իրադարձումներու տեղի տալ։ Մրգեղէնէն ի՞նչ կ'ելլէ, երբ ա՛յնքան կարեւոր և ծա՛նր խնդիրներ կ'ուզուին համերաշխութեա՛մբ կարգադրուիլ։ Օրինաւորապէս և շրջանկատօրէ՛ն շարժելու ենք միշտ։ Բայց խորհողներ ըլլան թերեւս, թէ օրինական բողոքներ իսկ չեն լսուած յաճախ։ Այդ՝ տարբեր խնդիր, որ դարձեալ տարբե՛ր միջոցներով կրնայ վերջապէս ուղղուիլ և ո՛չ թէ պոյքոթով, որ մէ՛կ տան մէջ ապրողներու միջեւ եղած տղայական քէնոտումի մը կը նմանէր և կը մաղթեմ որ՝ անոր նման շուտով անհետանայ անդարձօրէն։ Վերջին պահուն կ'իմանանք թէ հաշտուած են։

Հրապարակային վէճ.— Կը շարունակուին վիճաբանութիւնները, Ս. Կիրակոսի ցերեկեայ և գիշերային վարժարաններուն մէջ, որոնց սկզբնաւորումը ծանուցած ենք, ատենին, Արեւելքի։ Այս առթիւ, խղճի պարտք մը կը նկատեմ հետեւեալ անկեղծ թելադրանքները ուղղել ազնիւ ձեռնարկուներուն, որոնց գովելի ճիգերը միշտ հաճոյքով դիտած եմ, փափաքելով նաեւ որ աւելի՛ օգտակար ուղղութեամբ արդիւնաւորուին տակաւ։— Ա.— Լաւագոյն է որ թէ՛ ցերեկեայ բարձրագոյն կարգի ուսանողաց և թէ գիշերային վարժարանի երիտասարդութեան հրապարակային վիճաբանութիւններուն նիւթերը միշտ այժմէական առնուելու ջանք չխնայուի, այդ տեսակ կարեւոր այժմէութեանց չգոյութեան պարագային, միայն նիւթերով բարեխառնուին։ Այս է բնականը և օգտակարը։ Ուշադրութիւնները ատով միշտ լարուած կը մնան և նիւթը կ'ըմբռնուի, այդպէսով, անզգալաբար։ Մանաւանդ որ ներկայիս մէջ, ա՛յնքան առատ են արդէն այնպիսի այժմէութիւններ, որոնք միայն կարեւորութիւն ալ ունին։ Բ. Միշտ կրկնելու և վերջապէս հասկցնելու է ուսանողներուն և երիտասարդներուն՝ թէ ի՛նչ է վիճաբանութեան բո՛ւն նպատակը։ Շատ սխալ ըմբռնում մը կայ ընդհանրութեան մէջ, այդ մասին։ Անցեալները, նոյն այդ նիւթը տուած էի բարձրագոյն կարգի աշակերտներուն շարադրութեան դասին, ժողովրդային այդ սխալ ըմբռնումին՝ իրենց իսկ գրչին տակ մատնանշելու և արմատախիլ ընելու համար տակաւ։ Այլազան ձեւերու տակ և զանազան մտածումներով, իրենց բոլորին ալ գրուածքին գլխաւոր առանցքը սա՛ էր թէ՝ «վիճաբանութեան նպատակն է խումբ մը երկու մասի բաժնել, որոնց մին կարծիք մը յայտնէ և միւս խումբին պատկանողներն՝ անոր հակառա՛կը խօսին։ Ահա՛ ըմբռնումին յաւալի խակութիւնը, որուն վրայ կանգ առի և զայն ջնջելու միջոցները կիրարկեցի, երբ գործնական նմոյշ, յիշեցնելով իրենց՝ նախորդ շաբաթ օրուան վիճաբանութիւնները, ուր՝ կարգը կէս առ կէս բաժնուած և դէմ դիմաց շարուած՝ կը հակաճառէին, դերասանա-

---

"ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի ԹԵՐԹՕՆԸ

ՐԱՖՖԻ

ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ

(120)

Դ.

ԱՐԱՔՍԻ ՈՐՈԳԱՅԹՆԵՐԸ

—Բաւական է, ծեր աղուէս, գոնէ յիշի՛ր, որ դու մեր հիւրն ես։ Ես խնայում եմ հիւրին։

—Շնորհակալ եմ մարդավարութեանդ համար,— ժպտալով պատասխանեց ծերունին։— Պարսիկը, նեղն ընկած ժամանակ, միշտ մեծահոգի է ձեւանում...

—Դու սպանեցիր իմ նժոյգին և ինձ ոտքի վրայ թողեցիր, ինքդ կռւում ես ինձ հետ՝ ձիու վրայ նստած։

—Ես իսկոյն ցած կ'իջնեմ, թող ուժերի հաւասարութիւն լինի։

Արբակը իջաւ ցած, և իւր ձին հեռացրեց մի կողմ։ Այդ միջոցին խորամանկ պարսիկը թռաւ նրա ձիու վրայ, և շտապեց փախչել։

Սամուէլը, եղերական գործողութիւնից յետոյ, որոնում էր Մերուժանին։ Երկար թափառում էր կղզու մէջ, և լի ոխակալութեամբ՝ փափագում էր հանդիպել նրան։ Բայց Մերուժանի փոխարէն գտաւ ծերունի Արբակին, որը, ապշած, շփոթուած, նայում էր դէպի այն կողմը, ուր անհետացաւ իւր երկչոտ ախոյեանը։

—Խաբուեցա՛յ, սարսափելի կերպով խաբուեցա՛յ,— ասաց նա, դառնալով դէպի Սամուէլը։— Եթէ տասն նիզակի հարուածք ստանայի, այդքան չէր ցաւի։

Նա սկսեց պատմել պարսկի իւր հետ խաղացած խաղը։

—Վնաս չունի,— ասաց Սամուէլը, մխիթարելով վշտացած ծերունուն։— Անտարակոյս, մի այլ անգամ եւս կը հանդիպենք նրան։ Այժմ հնչեցրո՛ւ փողը, թող հաւաքուեն մեր մարդիկը։

Ծերունին հնչեցրեց փողը։

Սամուէլի քառասուն մարդիկներից յայտնուեցան եօթն հոգի միայն։ Մնացեալը կամ վիրաւոր, կամ սպանուած՝ ընկել էին կղզու զանազան կողմերում։ Երիտասարդը թախծալի աչքերով նայեց մնացեալների վրայ, և ասաց.

—Եօթն հոգի... խորհրդաւոր թիւ...

—Իսկ մեր թշնամիներից այդքան էլ չէ մնացել... յանկարծ լսելի եղաւ մի ձայն։

Սամուէլը նայեց դէպի այն կողմը։ Ժայռի երեսին, նրա գիրկն ընկաւ պատանի Արտաւազդը։

—Ինձ չը յաջողուեցա՛ւ... ինձ չը յաջողուեցա՛ւ... տրտնջում էր նա։— Ես ծակեցի նրա ազդրը միայն։

—Դու չը գիտե՞ս, որ նա կախարդ է... երկաթը և պողպատը նրա վրայ չեն ազդում...

—Այդ ես իմ աչքով տեսայ։ Բայց այժմ գիտեմ, թէ ինչու չէր ազդում...

Օրը երեկոյացել էր. արեգակը մտնելու մօտ էր։

Պատանի Յուսիկը մօտ բերեց իւր իշխանի ձին, նա հեծաւ, միւսները նոյնպէս ձիաւորուեցան, և դիմեցին դէպի կամուրջը։ Երբ անցան, Սամուէլը հրամայեց վեր առնել կամուրջը, ասելով.

—Պէտք է հանգիստ թողնել կղզում մնացած դիակները։ Քանդեցէք կամուրջը, որ գազաններ ներս չը մտնեն։

Մի քանի րոպէի մէջ քանդեցին շարժական կամուրջը, ձգեցին գետի մէջ։ Ալիքները՝ մի փոքրիկ տաշեղի նման՝ անհետացրին նրան։

Ամենքը դուրս եկան։ Կղզու մէջ մնաց մէկը միայն—Մերուժանը։

Նա եկաւ այն ժամանակ, երբ արեւը արդէն մտել էր։ Երբ տեսաւ կամուրջը վեր առած, երկաթեայ վանդակի մէջ ընկած գազանի նման՝ վրդովուեցաւ, բայց չը վհատուեցաւ։ Սկսեց զայրացած աչքերով չափել այն տարածութիւնը, որի վրայ դրած էր կամուրջը։ Տարածութիւնը բաւական լայն էր, ձին չէր կարող թռչելով անցնել։ Նայեց ալեկոծուած Արաքսին։ Կոհակները փրփրալով բարձրանում էին, գետը ահելի կերպով որոտում էր։ Ձին քշեց դէպի խռովեալ գետը։ Սպիտակ ձին պատառեց մրրկածուփ ալիքները և անցաւ միւս կողմը, ցամաքի վրայ։

Վիրաւոր առիւծը ազատուեցաւ Արաքսի որոգայթներից...

* * *

Ե.

ՄԱՅՐԸ

«Ռաքէլ լայր զորդիս իւր, եւ ո՛չ կամէր մխիթարել՝ զի ոչ էին»։

ՄԱՏԹԷՈՍ

Փոթորկային գիշերին յաջորդեց խաղաղ, լուսապայծառ առաւօտ։ Բնութիւնը սքանչանում էր, փառաւորւում էր իւր վաղորդեան հրճուանքով։ Թռչունները ուրախաձայն երգերով ողջունում էին տունջեան լուսատուի հանդիսաւոր ելքը։ Ամենուրեք շնչում էր անսպառ հաճոյութիւն, ամենուրեք տիրում էր անխառն զուարթութիւն։ Միայն պարսից բանակը պատած էր տխրութեան մթին մռայլով։

Երէկուայ աղէտաւոր անցքը արդէն յայտնի է բոլորովին։ Ամեն մի զինուոր գիտէր, թէ ինչ էր պատահել «Իշխանաց կղզում»։ Դեռ լոյսը նոր էր բացւում, երբ բերեցին Սամուէլի հօր՝ — Վահան Մամիկոնեանի՝ մարմինը և հանգուցին իւր փառաւոր, շիկակարմիր վրանում։

Մերուժանի երկնագոյն վրանը այս առաւօտ աւելի շքեղ տեսք էր ստացել արեւի առաջին ճառագայթներից, որ մի առանձին քնքշութեամբ շողշողում էին նրա ոսկեզօծ սիւների վրայ։ Բայց, այսուամենայնիւ, այս մեծափառ վրանը չէր պատկերացնում այն սովորական փայլն ու վայելչութիւնը, որ հանդիսանում էր ամեն առաւօտ, արեւի ծագումից յետոյ։ Գալիս էին, ներկայանում էին բանակի բոլոր աւագներն ու աստիճանաւորները, ողջունում էին իրանց հզօր հրամանատարի առաւօտը, և իւրաքանչիւրը զեկուցում էր տալիս բանակի դրութեան մասին։ Յետոյ վայելում էին նրա հիւրասիրութեան ճոխ նախաճաշիկը։

Այս առաւօտ ոչ ոք չէր երեւում։ Վրանի վարագոյրները կիսով չափ միայն բարձրացած էին, և սպասաւորները ոտքի մատների վրայ էին պտըտում նրա շուրջը, որ ձայն չը լսուի։ Երբեմն ուշիկ քայլերով մտնում էին զանազան սպաներ, և սենեկապետներից հազիւ լսելի ձայնով հարցնում էին իշխանի առողջութիւնը, և դարձեալ լռութեամբ հեռանում էին։

Հիւանդ էր իշխանը, պառկած էր իշխանը։ Նրա մետաքսեայ անկողինը շրջապատել էին մի քանի բժիշկներ միայն, որ մի առանձին հոգածութեամբ սպեղանի էին դնում և դարմանում էին նրա ազդրի վէրքը։

—Դուք ինձ միայն այն ասացէք, հարցրեց հիւանդը վճռական ձայնով — ոսկորը խօ վնասուած չէ։

—Թո՛ղ հեռու լինեն քեզանից չար Արհմինի չար պատահարները, վեհմաշուք տէր,— պատասխանեցին բժիշկները միաձայն, — ոսկորը այնքան անարատ է մնացել, որպէս մեր աչքերի լոյսը։ Եթէ մի որ և է խաթար լինէր, մենք չէինք թաքցնի։

—Ապա ինչից է այս անտանելի ցաւը... այս սրտամաշ թուլութիւնը...

—Վէրքը բաւական խորն է, վեհմաշուք տէր։ Իսկ թուլութիւնը նրանից է, որ սաստիկ շատ արիւն է կորել։ «Իշխանաց կղզուց» մինչեւ այստեղ փոքր ճանապարհ չէ, այդքան տարածութեան վրայ՝ բաց վէրքից արիւնը միշտ հոսել է։

—Իսկ այդ ջե՛րմը, որ այրում է ինձ... Ես շատ անգամ վիրաւորուած եմ եղել, բայց այդքան սաստիկ ջերմ երբէք չեմ զգացել։ Չլինի՞ թէ նետը թունաւորուած լինէր։

—Թո՛ղ պայծառ Արամազդը փառաւորութիւն շնորհէ, վեհմաշուք տէր,— դարձեալ պատասխանեցին բժիշկները միաձայն։— Եթէ քո վէրքի մէջ մի հիւլէի չափ թոյնի նշան լինի, թո՛ղ մեր ամբողջ մարմինը վարակուի թոյնով։ Այդպիսի բան չը կայ։ Ջերմը մրսելուց է առաջ եկել։ Արաքսի սառն ալիքները, որ պատառելով անցար դու, և գիշերուայ սաստիկ քամին՝ մրսեցրել են քեզ, որովհետեւ թրջուած ես եղել։ Բայց այս բոլորը Ամենակարողի օգնութեամբ կանցնի, և շուտով կանցնի, վեհմաշուք տէր։

(Շարունակելի)

կամ գիրքով մը։ Այդ առաջին փորձերնին էր և կրնար կատարելագործուիլ, գործին ճշգրի՛տ ըմբռնումովը, սակայն։ Հարկ է կրկնել և հասկցնել երիտասարդ վիճաբանողներուն ալ, թէ հրապարակային վիճաբանութեան բուն նպատակը այդ չէ՛. նիւթ մը կրնայ ջատագովուիլ նոյն իսկ մէկ անձի կողմէ և դատափետուիլ չարերէ. կատարուելիք դերերու և կատարելիք դերակատարներու պէս բաժնելու չէ՛ նիւթերը և վիճաբանողները։ Փնտռելու է թէ՝ իրօք ունի՞ն այն խոր համոզո՛ւմը, զոր պիտի պաշտպանեն։ «Համոզե՛լ կամ համոզուի՛լ, այս է որ և է լուրջ վիճաբանութեան անխախտելի խարիսխը»։ Եւ ասո՛վ է որ օգտակար կրնայ ըլլալ հրապարակային վիճաբանութեան դրութիւնը՝ ցերեկեայ և գիշերային վարժարաններուն մէջ, ուր ատոր սկզբնաւորումը բերկրանքով ողջունած ենք, ատենին։

Միացեալ ընկերութիւնն եւ Տիգրանակերտ. — Արեւելքի 6973 թիւին մէջ մնայուն աշխատակից «Հրանդ» իրաւամբ ողջունած էր այն գաղափարին որով կը խորհուի «Միաց. Ընկերութեանց» յանձնել Տիգրանակերտի երկսեռ վարժարանները, տարեկան 600 ոսկւոյ վճարումով։ Այս փափաքը յայտնուած էր ատենին ալ, նախկին «Միացեալ»ի վերջին տարիներուն եւ անշուշտ պիտի իրագործուէր, եթէ վրայ չհասնէր ընկերութեան քայքայումը։ Հիմա որ գործը շատ աւելի լայնօրէն կազմակերպուած է և աւելի հաստատուն, զերծ հին ռեժիմի հալածանքներէն, ընկերութեան ամենայարմար կեդրոնը կրնայ ըլլալ արդարեւ Տիգրանակերտ, ուր կրթական կայս գետիններ պիտի գտնուին, գերադանցօրէն ընդունակ՝ բարգաւաճման։ Մինչ Տիգրանակերտէն նուազ կարեւոր միջավայրեր օտար գոլէճներու գործունէութեան թատր եղած են երկար տարիներէ ի վեր, Տիգրանակերտ զերծ մնացած է ցարդ այդ կարգի ազդեցութիւններէ, բայց և միանգամայն զուրկ՝ անոնցմով ունենալիք մրցման բարերար արդիւնքներէն։ Ու Տիգրանակերտցին տարուէ տարի կարեւոր գումարներ լեցուցած է օտարներուն ձեռքը, իր չափահաս զաւակները ղրկելով Խարբերդի և Պէյրութի Ամերիկեան, Ֆրանսական ու Գերմանական հաստատութիւնները, լրացնելու համար ուսումնին։ «Միացեալ»ը մեծ գործ պիտի կրնայ տեսնել Տիգրանակերտի մէջ, մանաւանդ ա՛յժմ, անկաշկանդօրէն. տեղացին, որ վերջին տասնեակ տարիներուն մէջ կրթութեան ճաշակն առա՛ծ է այլեւս, շնորհիւ իր բարեկարգուած վարժարաններուն, ոգի ի բոյն պիտի աջակցի ընկերութեան ջանքերուն, ինչ որ ապացուցուած է այժմէն իսկ խոստացուած տարեկան կարեւոր վճարքովը։ «Միացեալ»ն, իր նախկին շրջանին մէջ, ահագին գումարներ կը ծախսէր, գաւառակներու և գիւղերու մէջ իր վարժարանները մատակարարելու համար, առանց անուանական փոքրիկ տուրքեր (տարեկան 15-20-30-50 ոսկի) գանձելով տեղացիներէն. մինչ այժմ Տիգրանակերտցին 600 ոսկւոյ անհամեմատ գումարը կը տրամադրէ, որուն վրայ՝ ընկերութիւնն իր կողմէն ալ գումար մը աւելցնելով, փափաքելի է որ երկրորդական վարժարան մը հաստատէ հոս, իբր կեդրոն իր կրթ. ընդհ. գործունէութեան։ Այդ պարագային, ո՛չ միայն բնիկ քաղաքացիներն, այլ շրջակայ գաւառներու, գաւառակներու և գիւղերու ուսումնատենչ ուսանողութիւնը խուռնամբոխ պիտի դիմէ հոս։ «Միացեալ Ընկերութիւն»ը՝ Տիգրանակերտի մէջ պիտի գտնէ գնահատող համայնք մը, եռանդուն երիտասարդութիւն մը՝ զօրավիգ իր թափելիք ջանքերուն և գերադանցօրէն ուշիմ ուսանողական սերունդ մը։

ԼԵՒՈՆ ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Տիգրանակերտ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԻՏԱԼԻՈՅ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

Հռոմէն առջի օրուան թուականով հեռագրեն կը հաղորդեն. — Վիքթոր Էմմանուէլ թագաւորը ստորագրեց Երեսփ. Ժողովին լուծման հրամանագիրը։ Նոր ընտրութիւնները մարտ 7ին պիտի կատարուին և համեմատականները 14ին։ Նոր Խորհրդարանը պիտի գումարուի մարտ 24ին։ Այդ հրամանագրին առաջ կայ պատճառաբանութեանց տեղեկագիր մը՝ ստորագրուած բոլոր նախարարներու կողմէ։ Այդ գրոյն մէջ ըսուած է մանաւանդ որ ընտրական պայքարը արդէն սկսած էր և թէ Երեսփ. Ժողովը Զատկի արձակուրդէն առաջ հիմացոյցը քուէարկելէն զատ ուրիշ բան մը չունէր ընելիք։ Հետեւաբար այդ շրջանէն ետքը Երեսփ. Ժողովին լուծումը անհրաժեշտ պիտի ընծայէ առժամեայ հիմացոյցի մը քուէարկութիւնը՝ Պետութեան վարչութեանց համար մեծ վնաս պատճառելով։ Նոյն գիրը նաեւ կը պարզէ օրէնսդրական ամէն ճիւղերու մէջ Երեսփ. Ժողովին ըրած բարենորոգումները. ապա կը յարէ. — «Իտալիա միշտ հետեւելով խաղաղութեան քաղաքականութեան, բոլոր տէրութեանց հետ սիրալիր բարեկամութեան և դաշնադրութեանց ու միջազգային բոլոր պայմանագրութեանց հաւատարիմ գործադրութեամբ, քաղաքակրթեալ բոլոր ժողովուրդներու համակրութիւնը գրաւած է։ Այդ համակրութիւնները շքեղ և սրտառուչ կերպով յայտնուեցան վերջերս Իտալիոյ կրած անեղ սուգին առթիւ՝ հարաւային Իտալիոյ երկրաշարժին պատճառաւ։ Մեր հաստատուն մտադրութիւնը ըլլալով հետեւիլ այդ ընթացքին, կրնանք վստահիլ խաղաղութեան երկար շրջանի մը վրայ։ Սակայն այդ պատճառով պէտք չէ մոռնանք մեր ինքնապաշտպանութիւնը ցամաքի և ծովի վրայ, ինչ որ ամէնէն ապահով երաշխաւորութիւնն է խաղաղութեան, և անհրաժեշտ սատար մը՝ երկրին տնտեսական զարգացմանը։ Արդարեւ ապահով յառաջդիմութիւն չկայ հոն ուր կեանքը ապահովուած չէ, և ուր ամէնէն օրինաւոր շահերը պէտք եղածին պէս չեն պաշտպանուիր։ Վերջին տարիներուն մէջ մեր կատարած արագ յառաջդիմութիւնները ցոյց կուտան թէ լաւ ճամբու մէջ կը գտնուինք։ Մեծ սխալ մը պիտի ըլլայ այդ ճամբէն շեղիլը՝ արկածախնդրական քաղաքականութեան մը մէջ մտնելու համար, ինչպէս նաեւ մեր կազմակերպութեան կենսական մասին մէջ հապճեպ բարենորոգումներու, վասն զի նոյն ճամբան միայն մեզի կ'ապահովէ արագ յառաջդիմութեան նոր թուականներ։ Եթէ այս բոլոր լաւ արդիւնքները բաւական չըլլան ձեռք բերելու մեր նպատակը, որուն կը միտինք երկրին շահուն համար, պիտի ջանանք անհետացնելու վերջին հետքերը մեր անկեալ կացութեան, ուրկէ ազատեցանք շնորհիւ Խորհրդարանին խոհեմութեանը և մեր երկրին սքանչելի հայրենասիրութեանը։»

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Ֆրանսայի նախարարապետ Պ. Քլէմանսօ սա յայտարարութիւնը ըրաւ Սիէքլի խմբագիրներէն մէկին. — «Արտաքին գործերը լաւ վիճակի մէջ են։ Պալքանի գործերուն գալով, համաձայնութիւնը հեռու չէ. հիմա միայն ելմտագէտներու միջեւ վիճաբանութիւն կը կատարուի։ Գերմանիոյ մասին ալ կացութիւնը լաւ է։ Անգլիոյ թագաւորին Պերլինի այցելութիւնը շատ նպաստաւոր դէպք մըն է խաղաղութեան համար։»

—Սերպիոյ նախարարաց Խորհուրդը որոշեր է սերպիական յիշատակագիրը այն ատեն միայն ներկայացնել մեծ տէրութեանց, երբ վերջնականապէս համաձայնութիւնները կնքուին Թուրքիոյ ու Աւստրիոյ և Թուրքիոյ ու Պուլկարիոյ միջեւ։

—Բեդերպուրկի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի թէ Ռուսիա մեծ համակրութեամբ ընդունած է Թուրքիոյ հակառաջարկին քաղաքական տեսակէտը և թէ սրտանց պատրաստ է կարգադրելու պատերազմական տուգանքի խնդիրը, սակայն խնդրոյն ելմտական մասը լուրջ քննութեան մը կարօտ է։ Ելմտական մասնագէտներ պիտի ուսումնասիրեն խնդիրը և Ռուսիա, քաղաքական տեսակէտով համաձայնելէ ետքը, կը յուսայ որ ելմտական տեսակէտով ալ պիտի համաձայնի։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Մէսինայի մէջ կիրակի իրիկուն, գիշերը և երկուշաբթի առտու երկրաշարժի ցնցումներ զգացուեցան՝ առաջինը խիստ զօրաւոր, երկրորդը՝ թեթեւ, երրորդն ալ զօրաւոր։

—Հէսի մեծ դուքսը Պառոնի տիտղոսը տուաւ Գերմանիոյ արտաքին գործոց նախարար Պառոն ֆօն Շէօնի։

—Գերմանիոյ արքունիքին քարոզիչ և Ռայխստագի նախորդ անդամ Պ. Շդէօքեր մեռաւ։

—Քաթիւլ Մէնտէսի մահուան պարագաներուն վրայ, զոր հեռագիրը երէկ ծանոյց, կարոյ սա տեղեկութիւններն ալ առնուեցան. — Քաթիւլ Մէնտէս շաբաթ գիշեր զոհ գնաց մահացու արկածի մը՝ շոգեկառքով ուղեւորած ատեն։ Մարմինը գտնուեցաւ Սէն-Ժէրմէնի թունէլին մէջ։ Մահուան պարագաները դեռ յայտնի չեն։ Գլուխը ջախջախուած է և մարմինը մէկ քանի կտոր եղած։ Քաթիւլ Մէնտէս առանձին կ'ուղեւորէր և Սէն-Ժէրմէնի իր բնակարանը կ'երթար։

—Կը հերքուի այն լուրը թէ Նաւատորմին համար պահանջուելիք վարկերու խնդրոյն առթիւ անհամաձայնութիւն ծագած ըլլայ Անգլիոյ նախարարութեան մէջ։

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ

ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎ

Գ. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

ԻԶ. ՆԻՍՏ 27 Յունուար 1909

Երեսփ. Ժողովին առաւօտ երէկ բացուեցաւ ժամ 8ին՝ Ահմէտ Րիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենական գործողութեանց կատարումէն ետքը ձեռք առնուեցաւ օրակարգը։ Հրաժարեալ Ալի Մինիֆ պէյի տեղ ատենադպիր ընտրուեցաւ Իզմիրի երեսփոխան Սէյիտ էֆ.։ Նկատողութեան առնուեցաւ յանձնաժողովին տեղեկագիրը՝ Ամասիայի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյի գրութեանը մասին, որով կը պահանջէր Երկրագործական Պանքային ելմտական գանձէն ունեցած երեք միլիոն ոսկիէ աւելի առնելիք գանձելով այդ Պանքան բարենորոգել և անկախ վարչութեան մը վերածել. նաեւ Ջիհնի փաշային տեղեկութիւն ուզել թէ ի՛նչու համար այդ Պանքան հանրօգուտ շինութեանց Նախարարութեան կցուելուն վրայ երեք միլիոն ոսկիէ աւելի դրամագլուխը տարբեր նպատակներու յատկացուած է՝ անձնական շահերու ծառայելու նպատակով։ Յանձնաժողովը կ'ըսէր թէ այդ գիրը եպարքոսութեան վերադարձուած է։ Ժողովը որոշեց թէ հարկ չկայ բացատրութիւն պահանջել։

Ապա ձեռք առնուեցաւ Արղընի երեսփոխան Նիհատի պէյի ընտրական տեղեկագիրը։ Աստ ընտրութեան դէմ նաեւ բողոքած էր Արղընի առաջին փոխանորդը։ Նախ խօսեցաւ Իզմիրի երեսփոխան Սրբադիտի փաշա և յայտարարեց թէ անձամբ չի ճանչնար Նիհատի պէյը և անոր հետ յարաբերութիւն մըն ալ չունի, որով իր ըսելիքները կողմնակալութեան մը չեն կրնար վերագրուիլ։ Սրբադիտի փաշա յարեց.

«Նիհատի պէյի կողմէ տրուած «ժուրնալ»ի մը վրայ Տիարպէքիրի փոխ-կուսակալ Պաքրի փաշա, Սալիհ փաշա ու հազարապետ Շէրիֆ էֆ. զանազան տեղեր աքսորուեցան և յետոյ զինուորական ատեանի մը յանձնուեցան։ Ասոնց վերագրուած արարքը այն էր թէ խռովարարական գաղտնի ընկերութիւն մը կազմած են՝ Սուլթանին դէմ գործելու համար։ Նիհատի պէյ իր աշալրջութեամբը իմացեր և Սուլթանին նկատմամբ ունեցած հաւատարմութեան բերմամբ խնդիրը տեղեկագրեր է ձեռնհաս պաշտօնարանին։ Նիհատի պէյ չուրանար այս պարագաները և Ժողովին ներկայացուցած իր գրութեան մէջ ատոնց վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ տուածը «ժուրնալ» չէ, այլ տեղեկութիւն մը հաղորդած է։ Կը ծանուցանէ թէ պէտք է նկատողութեան առնել եղած տարբերութիւնը։ Նիհատի պէյ իր մերժման գրոյն մէջ կ'ըսէ. — «Այն թուղթը որ իբրեւ «ժուրնալ» նկատել կ'ուզուի, տեղեկութիւն մը հաղորդող պարզ գիր մըն է՝ հայրենիքիս սպառնացող վտանգի մը առաջքը առնելու և զանոնք փոխ-կուսակալութենէ ու հրամանատարութենէ դադրեցնելու նպատակով»։ Այդ ամբաստանութեան մասին քննութիւն կատարելու համար Սըվազի, Վանայ և Երզրումի մէջ զինուորական ատեաններ կազմուեցան։ Հարցաքննութիւններ կատարուեցան և հաստատուեցաւ թէ անմեղ են։ Մտածեցին որ եթէ արդիւնք մը ձեռք չբերուի, ժամանակին պահանջման համաձայն լաւ բան մը պիտի չըլլայ, որով սա որոշումը տուին. — «Ատոնց ըրածը արդարեւ անպատշաճ է, սակայն գործադրուելիք օրինական տրամադրութիւն մը չկայ։» Սալիհ փաշա և Շէրէֆ էֆ. ձեռնհաս զինուորականներ են։ Այս պարագաները պարզելէ ետքը, պիտի չկրնամ առաջարկել որ Նիհատի պէյ մեր Ժողովին կողմէ պէ՞տք է ընդունուի թէ ոչ։ Եթէ այդ տեսակ առաջարկութիւն մը ընեմ, այդ պարագային ընդունած պիտի ըլլամ որ մեր Ժողովին մէջ հաւանողներ կան Նիհատի պէյի արարքին։»

Նիհատի պէյը պաշտպանող երեսփոխաններ ալ գտնուեցան, մանաւանդ Տէրսիմի երեսփոխան Լութֆի պէյ ըսաւ թէ Նիհատի պէյի տեղ եթէ աւելի մեծ անձ մը ըլլար, ժողովը ընդունելու մասին պիտի չտարակուսէր։ Աջակողմի երեսփոխանները «Խօսքերնիդ ետ առէ՛ք» ըսին։ Տիարպէքիրի երեսփոխան Արիֆ պէյ ալ ուզեց պաշտպանել Նիհատի պէյը և ըսաւ. — «Նիհատի պէյի «ժուրնալ»ը ձեռնհաս պաշտօնարանին կողմէ տարբեր կերպով նկատողութեան առնուելով ծանր հետեւանքներ ունեցած է։» Տիարպէքիրի նշանաւոր երեսփոխաններէն այս ձայնող փաստաբանութիւնը ծիծաղներով ընդունուեցաւ։ Վիճաբանութիւնը մեծ ջղագրգռութեամբ կը շարունակուէր։ Շատ մը երեսփոխաններ խօսք կ'ուզէին։ Այդ միջոցին ատենապետը բեմ հրաւիրեց Նիհատի պէյը՝ ինքզինքը պաշտպանելու համար, սակայն ամէն կողմէ բողոքի ձայներ կը լսուէին և աղմուկը հետզհետէ կ'աւելնար։ Շատերը կը յայտարարէին թէ այն երեսփոխանը որուն ընտրական տեղեկագիրը կը քննուի, խօսելու իրաւունք չունի. ուստի պահանջեցին որ Նիհատի պէյ բեմէն վար իջնէ։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ կ'ըսէին թէ ինքնապաշտպանութեան իրաւունքը նուիրական է։ Այդ մասին թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնուեցան։ Վարդգէս էֆ. խօսք առնելով ըսաւ.

«Իմ ըսելիքս ընդհանուր ժողովրդեան համար է, այն ժողովրդեան որուն համար կեանքերնիս զոհելու պատրաստ ենք։ Բռնակալութեան ատեն Տիարպէքիրի մէջ հեռագրի խնդիր մը ելաւ։ Ժողովուրդը գրաւեց հեռագրատունը։ Անկարելի էր հեռագիր տալ։ Նիհատի պէյ, Տիարպէքիրի երեւելիներէն, այդ տեղէն Սըղըրդի փախաւ։ Թահսին ու Իզզէդ փաշաներուն հետ թղթակցութիւններ կատարեց. ժողովրդեան հեռագիրներուն հակառակ ըլլալով այսինչ պէյը ու այսինչ էֆէնտին իբրեւ վնասակար ցոյց տուաւ, ըսելով որ Սուլթանին դէմ կը գործեն. զանոնք դատապարտել և յետոյ ներման արժանացնել տուաւ։ Կրօնական պաշտօնեայ Եուսուֆ էֆ.ի դէմ ալ գործեցին։ Կը ճանչնամ Եուսուֆ էֆ.ն, վասն զի Տիարպէքիրի մէջ հարստահարուած վիճակ մը ունէր. երկու տարի բանտարկուած էր։ Լութֆի փաշան ալ անկէ գանգատելու պատճառներ ունենալով, այդ հետեւանքով դէմ խօսեցաւ։»

Լութֆի փաշա պատասխանեց թէ անձնականութիւններով զբաղելու պէտք չկայ։ Վարդգէս էֆ. յարեց. — «Եուսուֆ էֆ.ի ի՛նչ ըրած ըլլալը կրնամ հաստատել, եթէ չէք ուզեր չեմ հաստատեր (Ծափահարութիւններ)։» Վերջապէս թոյլ տրուեցաւ որ Նիհատի պէյ խօսի, առանց բեմ ելլելու։ Նիհատի պէյ ըսաւ թէ Պաքրի փաշա ու ընկերները արդէն աքսորուած էին և մեծապէս կը կեղեքուէին, որով դիմում ըրեր է, զանոնք ուրիշ տեղ մը աքսորել տալու համար։ Այս է եղեր իրեն վերագրուած «ժուրնալ»ը։ Նիհատի պէյ յարեց թէ ինք ալ բռնակալութեան շրջանին հարստահարեալներէն է և նոյն իսկ իրեն դէմ «ժուրնալ» տրուած է, ինք Մէդհատ փաշայի ծառաներէն է։ Նիհատի պէյ խօսքը աւարտեց, կոչում ընելով Ժողովին գթութեանը։ Վիճաբանութիւնը ընդհանուր ջղագրգռութիւն կը պատճառէր։ Ատենապետին մէկ հարցումին վրայ, Նիհատի պէյ նախ ըսաւ թէ այդ «ժուրնալ»ին տէրը ինք չէ, բայց յետոյ չկրնալով ինքզինքը պաշտպանել, խոստովանեցաւ։ Երեսփոխանները «Անէ՛ծք, անէ՛ծք» կը պոռային։ Վերջապէս Նիհատի պէյի երեսփոխանական ընդունելութիւնը քուէի դրուեցաւ և մեծամասնութեամբ մերժուեցաւ։ Ատենապետը յայտարարեց թէ Նիհատի պէյ միաձայնութեամբ մերժուած է։ Զոհրապ էֆ. յարեց. «Անէծքով»։ Նիհատի պէյ դուրս ելաւ ժողովասրահէն. բոլոր երեսփոխանները իբրեւ պարսաւանք մը ոտքի ելած կը ծափահարէին։ Ատենապետին հրամանով Նիհատի պէյ ոստիկանի մը հետ Ոստիկանութեան Դուռը ղրկուեցաւ, ուր բնակավայր մը սահմանուելէ ետքը արձակուեցաւ։

Տասն վայրկեանի դադար մը ետքը նիստը վերսկսաւ։ Քէրքի երեսփոխան Շէյխ-էլ-Մէշայիխ Գատրի էֆ.ի ընտրական տեղեկագիրը ընդունուեցաւ։ Ժողովը մերժեց Աքքայի երեսփոխան Էսատ Թէվֆիք էֆ.ի առաջարկութիւնը, որով կ'ուզէր հարցնել Շէյխ-իւլ-Իսլամին թէ ինչու Արեւելեան Ռումէլիի մէջ միւֆթիները Պուլկարիոյ կրօնական տեսուչին կողմէ կ'ընտրուին. ինչու Եգասի Թէֆթիշի դատարանին միւֆթիթիւը ամէն տարի չի փոխուիր եայլն։ Որոշուեցաւ ներքին գործոց նախարարէն բացատրութիւն ուզել Երզնկայի երեսփոխան Խօճէր Ֆէվզի էֆ.ի մէկ հարցապնդումին համար թէ Տէրսիմի մէջ ժողովուրդը բնաջինջ ըլլալու աստիճանին հասած է աւազակներու ձեռքէն և թէ ատոր համար փութով բարենորոգումներ ի գործ դնել հարկ է։ Մերժուեցաւ Դրամայի երեսփոխան Ակեան պէյի առաջարկութիւնը, որով ներքին գործոց նախարարէն բացատրութիւններ կ'ուզէր թէ որովհետեւ Զատիկը կը մօտենայ և Ռումէլիի Յոյներուն և Պուլկարներուն միջեւ հաւանական է որ եկեղեցական ու կրօնական վէճեր տեղի ունենան, այդ մասին ի՛նչ միջոցներ ձեռք առնուած են։ Յետոյ կարդացուեցաւ հետեւեալ գրութիւնը.

«Յայտնի է թէ բռնակալութեան շրջանէն ի վեր ամէնուս ականջները լեցնող աղաղակները, բողոքները ու յարձակումները կը վերաբերին մեր վարչական ու դատական գործերուն բարենորոգմանը։ Մեզ անկման անդունդը գահավիժող ուժը այդ աղաղակներուն և բողոքներուն առարկան էր։ Ատոնց արգելք եղող բռնապետական վարչութիւնը անհետացաւ։ Սակայն դժբաղդաբար դեռ բան մը չանհետացաւ օսմ. երկիրներու մէջ սպասուած բարենորոգումներէն։ Մայրաքաղաքին ու գաւառներուն մէջ վարչական գործերը Սահմանադրութեան ու սահմանադրական դրութեան համաձայն հաստատուած չեն, այլ խառնաշփոթ վիճակի մէջ են. բարեկարգական միջոցներն ալ առաջուան զանդաղ կացութեան մէջ կը գտնուին։ Պաշտօնեաները, որոնք մեր վերջին յեղաշրջումին ատեն կարգ մը պարագաներէ և մանաւանդ կառավարական գործերու մասին եղած զանազան միջամտութիւններէ վախցած էին, հիմա չուարած են։ Այդ պատճառով բոլորովին խանգարուած է հանրային անդորրութիւնը. աւազակութիւնը և անապահովութիւնը, որ հետզհետէ կ'աւելնայ, սանձարձակ կը յառաջդիմէ։ Գործադիր ուժը դեռ գործունէութիւն մը ցոյց չի տար. սակաւին լուրջ բարենորոգում մը ձեռնարկուած չէ։ Ուստի կը պահանջենք ներքին գործոց նախարարը ըստ օրէնքի Երեսփ. Ժողովին հրաւիրելով բացատրութիւններ պահանջել սա խնդիրներուն վրայ. — Սահմանադրական շրջանին մէջ նոր մտնելնուս առթիւ խիստ կարեւոր ու տագնապալից նկատուած երկրին վարչութեան բարենորոգմանց մասին ինչո՞ւ կառավարութիւնը մինչեւ հիմա միջոցներ ձեռք առած չէ։ Ի՞նչ եղած է քաղաքային պաշտօնարաններու վերակազմութեան և գիւղախումբերու կազմակերպութեան համար, որոնք վարչական գլխաւոր բարենորոգմանց կը վերաբերին։ Պատրաստուա՞ծ է Սահմանադրութեան 108րդ յօդուածին տրամադրած օրինագիծը՝ վարչական դրութեան, արտօնութեանց ընդարձակման և պարտականութեանց որոշման մասին։ Ինչո՞ւ համար մինչեւ հիմա ազդու միջոցներ ձեռք առնուած չեն անոնց մասին որոնք գաւառներու և նոյն իսկ մայրաքաղաքին մէջ անդորրութեան ու խաղաղութեան պահպանման պաշտօն ունենալով, վերջերս ժողովրդեան հանդէպ բռնակալութեան շրջանին կարօտը քաշել տալու աստիճան ապօրէն ընթացքներու մէջ կը գտնուին, մարդ ծեծելով, վիրաւորելով ու սպաննելով։ Այդ պատճառով առաջ եկած սոսկումը և Եւրոպայի հանրային կարծիքին մէջ գոյացած յոռի կարծիքը պէտք է անհետացնել։»

Այս գրութիւնը ստորագրած են Ամասիոյ երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը, Տէքիրտաղի՝ Սիւլէյման, Էնկիւրիի՝ Մահիր Սայիտ, Պերաթի՝ Իսմայիլ Քէմալ, Էնկիւրիի՝ Մուֆիտ, Էրզրումի՝ Սէյֆուլլահ ու Շէվքէթ, Ամասիոյ՝ Ֆազըլ Արիֆ, Սըվազի՝ Խօճէր Շէվքը, Էնկիւրիի՝ Գասըմ Նուրի, Հալէպի Ըրֆանի, Կ. Պոլսոյ՝ Բոզմիտի, Հալաճեան ու Զոհրապ, Սինոպի Տօքթ. Րիզա Նուր, Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ՝ Մուսթաֆա, Երզնկայի՝ Օսման Ֆէվզի, Բէյօղլուտիայի՝ Ապտուլլահ, Շապին Գարահիսարի՝ Ֆէվզի, Պրուսայի՝ Ահմէտ Համտի, Էրթողրուլի՝ Մէհմէտ Սատըք, Էնկիւրիի՝ Մամուրոցօ, Պերաթի՝ Ալիզ, Սուրիոյ՝ Սիւլէյման, Խարբերդի՝ Սաֆվէթ, Հալէպի՝ Նաֆի, Տրապիզոնի՝ Ապտուլլահ, Երուսաղէմի՝ Խալիտ, Սելանիկի՝ Վլահօ, Մանասդրի՝ Բանչէ Տօրով, Իզմիրի՝ Քարոլիտի, Մանասդրի՝ Տօքթ. Միչէ, Էրզրումի՝ Վարդգէս ու Գարեգին, Սէրէզի՝ Տալչէվ, Բրիզրենայի՝ Սաիտ ու Սըռանովիչ, Եանիայի՝ Քոնսթանթին, Իզմիրի՝ Անաստաս, Այտընի՝ Մէհմէտ Ապտուլլահ, Կինիի՝ Մէհմէտ և Տիրանէի՝ Գասըմ Զէյնէլ էֆ.ները։

Վիճաբանութիւնը սկսաւ։ Կիւմիւլճինէի երեսփոխան Իսմայիլ Հագգը պէյ ըսաւ թէ այդ տեսակ մեծ հարցապնդումներ անպատշաճ են։ Այդ կարգի գրութիւն մը որ երկրին ամէն կողմերը յեղափոխութեան մէջ ցոյց կուտայ, բանականութեամբ ու քաղաքականութեամբ անկարելի է որ Ժողովին կողմէ նկատողութեան առնուի։ Անոնք որ խաղաղութիւնը իբրեւ խանգարուած ցոյց տալ կ'ուզեն, հոս ու հոն պատահած ոճիրներ մէջ կը բերեն, որոնց մասին ներքին գործոց նախարարութիւնը հարկ եղած բացատրութիւնները տուաւ նախորդ նիստերուն մէջ, որով նախարարութեան վստահութիւն յայտնուեցաւ։ Ատենախօսը յարեց թէ այս տեղի ոճիրները բան մը չեն Բալքան. և ուրիշ տեղեր պատահածներուն քով։ Մանասդրի երեսփոխան Պօզօ էֆ. համակարծիք գտնուեցաւ Իսմայիլ Հագգը էֆ.ի, ըսելով որ հարկ չկայ Նախարարութենէն բացատրութիւն պահանջելու։ Ուրիշ երեսփոխաններ ալ թեր ու դէմ կարծիք յայտնեցին։ Երզնկայի երեսփոխան Օսման Ֆէվզի էֆ. ըսաւ թէ վերոգրեալ գրութեան պարունակութեանը առանց տեղեակ ըլլալու ստորագրած էր։

Զոհրապ էֆ. — Այս հարցապնդումը զանազան կէտերու կը վերաբերի։ Իսմայիլ Հագգը պէյ մէկ մասին համար իր կարծիքը յայտնեց։ Ըսաւ թէ խաղաղութիւնը խանգարուած չէ։ Խաղաղութիւնը խանգարուած չէ չենք կրնար ըսել։ Խանգարուած ըլլալուն ապացոյցը գրութեան տակ գտնուած ստորագրութեանց շատութիւնն է։

Շատ մը ձայներ. — Այդ պարագան ապացոյց մը չի կրնար ըլլալ։

Զոհրապ էֆ. — Եթէ ստորագրողներէն մէկը կ'ըսէ թէ առանց ուշադրութիւն ընելու ստորագրած էր, այդ իբրեւ թերութիւն իրեն կը վերաբերի. ապացոյց մը չէ թէ ուրիշներ ալ անգիտակցաբար ստորագրած են, որով այդ գրութեան կարեւորութիւնը չի պակսիր։ Շատ մը ապացոյցներ ալ կան խաղաղութեան խանգարուած ըլլալու մասին։ Հինգ վայրկեան առաջ Տէրսիմի մասին ընդունուած առաջարկութիւնը միթէ ապացոյց մը չէ՞ կազմեր։ Կարեւոր տեղ մը խաղաղութիւնը անկէ՛ն խանգարուած է որ որոշուեր է զինուոր ղրկել։ Երբ խաղաղութիւնը խանգարուած է կ'ըսենք, աւելո՞րդ բան մը ըսած կ'ըլլանք։ Տէրսիմի համար կ'ըսուի որ առանձին բան մըն է։ Ուրիշ վկայ մըն ալ կայ որ ներքին գործոց նախարարն է։ Անատոլուի համար արտասովոր մարմնոյ մը առաքումը յարմար գտնող ներքին գործոց նախարարը կրնամ իբրեւ վկայ ցոյց տալ. ո՞վ կրնայ մերժել։

Ձայներ. — Խաղաղութեան խանգարում չէ։

Զոհրապ էֆ. — Միթէ բառերու վրա՛յ պիտի վիճաբանինք. խաղաղութեան խանգարում և ոճիրներու կրկնութիւնը մէկ բաներ են։

Ձայներ. — Ո՛չ, ո՛չ։

Զոհրապ էֆ. — Կ'աղաչեմ. կ'երեւայ թէ վերջապէս խաղաղութիւնը կատարեալ է պիտի ըսէք։

Սալիհ էֆ. — Գրութեան մէջ գտնուած «խռովութիւն» և «շփոթութիւն» բառերուն համար ի՛նչ պիտի ըսէք։

Զոհրապ էֆ. — Եթէ նոյն իսկ խիստ բառեր գործածուած ըլլան, անկէ կը հետեւի թէ բացատրութիւն պահանջելու պէտք չկա՞յ։ Եթէ դէպքերը թուել հարկ ըլլայ, ահագին գիրք մը կարդալու է։ Եթէ ներքին գործոց նախարարը գայ և կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ ըսէ, այն ատեն այդ գիրքը կը կարդամ։ Ո՛չ միայն դէպքերը, այլ օրէնքներու չգործադրուելուն համար ալ պէտք է բացատրութիւններ ուզել։ Պարտաւոր ենք նոր օրէնքներ պատրաստել՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար։ Երեսփոխան մը ըսաւ թէ ոստիկաններու և ոստիկան-զինուորներու կանոնագիրը ինչո՞ւ եկած չէ։ Ես ալ երբ արտօնութեանց ընդարձակման կանոնագիրը եկած չէ ըսեմ, միթէ յանցա՞նք մը գործած կ'ըլլամ (Աղմուկ)։ Ես յարգանքով ունկնդրեցի Իսմայիլ Հագգը պէյի խօսքերուն. ուստի կը խնդրեմ որ ինծի ալ արտօնէք խօսելու։ Սահմանադրութենէն 30-40 տարի առաջ կիրառումը հարկ դատուած բանի մը գործադրութեանը մասին այսօր աճապարելու իրաւունք չունի՞նք։ Ատոր չգործադրուելուն համար բացատրութիւն կ'ուզենք։ Ներքին գործոց նախարարը իր տուած բացատրութեանց մէջ երբ արտօնութեանց ընդարձակման համար կանոնագիր մը պատրաստելու մասին բան մը չըսեր, միթէ երեսփոխանները դրժած չե՞ն ըլլար իրենց յանձնառութիւններուն՝ իրենց ծրագիրներովը ու պատիւովը երաշխաւորուած։ Հարցապնդման գիրին մէջ նշանակուած է որ արտօնութեանց ընդարձակմանը վերաբերեալ կանոնագիրը ի՛նչու ղրկուած չէ. քանի որ պահանջուած բացատրութիւնը միայն խաղաղութեան պահպանման չի վերաբերիր, ուրեմն Սահմանադրութեան վերաբերող մասը ընդունինք, ինչ որ առնչութիւն ունի Սահմանադրութեան տրամադրութեանց պահպանման հետ։

Եուսուֆ Քէմալ պէյ խօսելով յայտարարեց թէ այդ տեսակ հարցապնդումի մը կուսակից չէ, և թէ խաղաղութեան չգոյութեան դէմ եղած բողոքները չափազանցութենէ զերծ չեն։ Յարեց թէ Զօհրապ էֆ. եթէ կը փափաքի որ օսմ. երկիրներու մէջ ամէն վերանորոգում ու կատարելագործութիւն միեւնոյն ժամանակ տեղի ունենայ, մեծապէս կը սխալի։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ ըսաւ թէ այն քաղաքական կուսակցութիւնը որ իր ծրագրին մէջ նշանակած է արտօնութեանց ընդարձակումը, կանոնագիր մը պատրաստելով կրնայ Երեսփ. Ժողովին բերել։ Յետոյ բեմ ելաւ Հալաճեան էֆ. և խաղաղութեան խանգարած ըլլալուն մասին խօսելէ ետքը, պահանջեց բացատրութիւն ուզել ներքին գործոց նախարարէն։

Հիւսէյին Ճահիտ պէյ. — Պահանջման հիմը կը վերաբերի արտօնութեանց ընդարձակման։ Սահմանադրութեան տրամադրած կարեւոր բաներու մասին դեռ ոչինչ եղած է։ Արտօնութեանց ընդարձակումը նահանգներուն մէջ պիտի գործադրուի, որով անդորրութիւնը անվթար կը մնայ։ Խաղաղութեան խանգարման, Եւրոպայի ուշադրութիւնը հրաւիրած ըլլալուն և արտօնութեանց ընդարձակման վերաբերեալ խնդիրները հարցապնդումներ են մեր ներքին քաղաքականութեանը մասին։ Քեամիլ փաշա բացատրութիւններ տուաւ տէրութեան ընդհանուր քաղաքականութեանը մասին։ Այդ միջոցին տրուած բացատրութիւնները ջերմ ծափահարութիւններով ընդունուեցան, մինչդեռ երեսուն օր ետքը նորէն հարկ կը դատուի անկէ բացատրութիւններ ուզելու։ Նորէն դահլիճին նկատմամբ վստահութեան խնդիր կը յարուցուի։ Հոս մեր միակ պարտականութիւնն է հայրենիքին շահը։ Հետեւաբար այդ առաջարկութիւնը չեմ կրնար ընդունիլ։

Շատ մը ձայներ «քուէ՛» կը պոռան։ Զոհրապ էֆ. կ'ըսէ. — «Խօսելու իրաւունքն ալ կապտեցէք. այդ ալ ըրէք։» Եուսուֆ Քէմալ պէյ. — «Բան մը չեղաւ որ այդ ալ ըրէք կ'ըսէք։» Իսմայիլ Հագգը պէյ յանձնարարեց Զոհրապ էֆ.ի կարդալ նահանգներու ընդհանուր վարչութեան կանոնագրին մէջ արտօնութեանց ընդարձակման մասերը. յարեց թէ օրէնքը գոյութիւն ունի և պակաս մասերը յառաջիկային կը լրացուին։ Զոհրապ էֆ. բեմը ելլելով ըսաւ.

«Այս Ժողովին անդամներուն մեծամասնութիւնը ամբողջ աշխարհի խոստացած էր որ արտօնութեանց ընդարձակման մասին կանոնագիր մը պիտի պատրաստուի։ Եթէ այդ կանոնագիրը գոյութիւն ունենար, նոյն տեսակ խոստում մը չէր տրուէր։ Երբ կանոնագիր կայ կ'ըսուի, ատոր նշանակութիւնը այն է թէ արտօնութեանց ընդարձակումը պիտի չիրականացուի։ Եուսուֆ Քէմալ պէյ ըսաւ որ կանոնագիր մը պատրաստեմ. այդ տեսակ ձեռնհասութիւն մը չունիմ։ Իրաւունք ունիմ ըսելու որ կառավարութիւնը իր պարտականութիւնը կատարէ։ Թէ՛ Սահմանադրութիւնը, թէ ազատութեան անունով գործող կուսակցութիւնները ըսին որ իրենց քաղաքական ծրագիրներուն ամէնէն մեծը արտօնութեանց ընդարձակումն է, մինչդեռ հիմա հոս կը կենան (Ձայներ ոչ, ոչ)։ Կը կրկնեմ որ արտօնութեանց ընդարձակման խնդիրը հարցուի ներքին գործոց նախարարէն, քանի որ յիսուն երեսփոխաններ այդ մասին հարցապնդում մը ներկայացուցած են։»

Խնդիրը քուէի դրուելով մեծամասնութեամբ որոշուեցաւ այդ հարցապնդումը նկատողութեան չառնել։ Ատենապետը ծանոյց թէ ընդհանուր նիստը հինգշաբթի տեղի պիտի ունենայ։ Ատեանը փակուեցաւ ժամը կէսին։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՕՐԻՆԱԳԻԾ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿ

Յօդ. Թ. — Պատասխանատու-Տնօրէնին մահուան պարագային, անոր յաջորդը պէտք է պատասխանատուութիւնն իր վրայ առնելով առ առաւելն մինչեւ երեք օր խնդրագիր տայ և կատարէ Գ. յօդուածին մէջ նշանակուած պայմանները։ Այս միջոցին եթէ ուզուի օրաթերթին կամ պարբերականին հրատարակութիւնը շարունակել, անոր տէրը կամ թերթը հրատարակող ընկերութիւնը վարող անձը Պոլսոյ մէջ՝ ներքին գործոց նախարարութեան և գաւառները տեղական կառավարութեան ամէնէն բարձր պաշտօնէութեան խնդրագիր պէտք է տայ և ստանձնէ Պատասխանատու-Տնօրէնին փոխանորդութիւնն ու անկէ ետք կրնայ հրատարակել լրագիրը, իր պատասխանատուութեան ներքեւ։ Եթէ առանց այս պայմանները կատարելու, շարունակուի թերթին հրատարակութիւնը, լրագիրն առանց արտօնութեան կը նկատուի, որով Ե. յօդուածին մէջ նշանակուած գործողութիւններ կը կատարուին և հրատարակուած թերթերուն համար նոյն յօդուածին մէջ նշանակուած դրամական տուգանքը կ'առնուի։

Յօդ. Ժ. — Եթէ Պատասխանատու-Տնօրէնը տարբեր յանցանքի մը համար ամբաստանուելով կամ դատապարտուելով բանտարկուի կամ ձերբակալուի, Թ. յօդուածին համաձայն, պէտք է ուրիշ պատասխանատու-տնօրէն մը կարգուի, և մինչեւ այս գործողութեան կատարումը թերթին հրատարակումը պէտք է շարունակուի ըստ նոյն յօդուածին տրամադրութեանց։ Եթէ Պատասխանատու-Տնօրէնը մէկ տարուան կամ աւելի ժամանակաւ բանտարկութեան պատիժ լրացնէ, անկէ ետք չի կրնար դարձեալ Պատասխանատու-Տնօրէն մնալ, բայց եթէ բանտարկութեան պատիժը մէկ տարիէն պակաս ըլլայ, պատիժը լրացնելէ ետք կրնայ դարձեալ խնդրագիր տալ և մնալ Պատասխանատու-Տնօրէն։

Յօդ. ԺԱ. — Օրաթերթերն ու պարբերականները հրատարակուելէ ետք Պոլսոյ մէջ Տպագրական Տեսչութեան և գաւառներու մէջ տեղական կառավարութեան ամէնէն բարձր պաշտօնէութեան պէտք է երկերկու օրինակ ղրկեն անոնց տէրերը։ Եթէ այս օրինակները չղրկուին, թերթերու անօրէններէն իւրաքանչիւր օրինակի համար երկու օսմանեան ոսկի կ'առնուի։ Գաւառներու մէջ ղրկուած երկու օրինակէն մէկը վար կը դրուի, իսկ միւս օրինակն առաջին թղթատարով Պոլիս կը ղրկուի։

Յօդ. ԺԲ. — Օրաթերթերուն ու պարբերականներուն ներքեւ եթէ առանց պատասխանատու Տնօրէնին ստորագրութիւնը դրուելու հրապարակ հանուին, հինգ ոսկի տուգանք կ'առնուի, բայց Պատասխանատու-Տնօրէնին ստորագրութիւնը չդրուելուն համար, անիկա չի կրնար պատասխանատուութենէ զերծ նկատել ինքզինքը նոյն թերթերուն պարունակութեան նկատմամբ։

Յօդ. ԺԳ. — Օրաթերթերուն ու պարբերականներուն պարունակութեան հետեւանքով տրուելիք օրինական պատիժներն անկ են Պատասխանատու-Տնօրէններուն։ Բայց եթէ տարբեր անձերու կողմէ գրուած յօդուածներու ներքեւ այդ անձերուն ստորագրութիւնը կայ, Պատասխանատու-Տնօրէնին տրուելիք պատիժը կը տրուի նաեւ ստորագրութեան տիրոջ։

Յօդ. ԺԴ. — Տպագրական տեսչութեան կամ տեղական կառավարութեանց կողմէ օրաթերթերուն և պարբերականներուն ղրկուելիք պաշտօնական զեկուցումները խմբագրութիւններուն հաղորդուելէ ետք առ առաւելն մինչեւ 12 ժամ հրատարակուելիք առաջին թերթին մէջ պէտք է եբաւին. ապա թէ ոչ, 25 ոսկի տուգանք կ'առնուի Պատասխանատու-Տնօրէնէն:

Յօդ. ԺԵ.—Օրաթերթերուն կամ պարբերականներուն մէջ բացայայտօրէն կամ ակնարկութեամբ եղած հրատարակութիւններէն երբ մէկը կամ բարոյական անձնաւորութիւն մը ինքզինք վնասուած նկատէ, կրնայ դատարան դիմել և դատ բանալ Պատասխանատու-Տնօրէնին և յօդուածագրին դէմ, ու առանց բողոքագիր տալ ստիպուելու, Պատասխանատու-Տնօրէնէն և կամ յօդուածագրէն և կամ թէ երկուքէն ալ միանգամայն վնասի հատուցում պահանջել: Դատարանը խնդիրը քննելէ ետք՝ բողոքարկուին կրած նիւթական կամ բարոյական վնասին պատշաճ դրամական տուգանքը կ'որոշէ և օրէնքին տրամադրած բանտարկութեան և տուգանքի վճիռը կ'արձակէ: Ասկէ զատ, այս վճիռը կը հրատարակուի նոյն օրաթերթին կամ պարբերականին մէջ. եթէ չհրատարակուի, 100 օսմ. ոսկի կ'առնուի: Վճիռ կը տրուի նաև դատարանի վճիռը ուրիշ մէկ կամ մէկէ աւելի թերթերու մէջ հրատարակելու, ծախքը դատապարտեալին կողմէ վճարուելու պայմանաւ:

Յօդ. ԺԶ.— Օրաթերթերն ու պարբերականները կրնան ամէն տեսակ դատեր հրատարակել, բայց պարտաւոր են նաև տրուելիք վճիռներն ալ հրատարակել: Հակառակ պարագային, 10 ոսկի տուգանք կ'առնուի:

Յօդ. ԺԷ.— Հրապարակային դատավարութեան մէջ երբ հանրային բարոյականի հակառակ մանրամասնութիւններ գտնուին, դատարանները կրնան արգիլել անոնց հրատարակումը:

Յօդ. ԺԸ.—Երբ Երեսփ. Ժողովին վիճաբանութիւնները, խորհրդակցութիւնները և որոշումները թերթերու կողմէ նոյնութեամբ կամ համառօտակի հրատարակուելով խեղաթիւրումներ գործուին, Երեսփ. Ժողովի Ա. Նախագահը կրնայ գիր ղրկել Դատական Նախարարութեան, և դատարանն եղած խեղաթիւրման կարևորութեան համեմատ Պատասխանատու-Տնօրէնը կը դատապարտէ 10-100 ոսկի տուգանքի և մէկ ամիսէն 6 ամիս բանտարկութեան:

Յօդ. ԺԹ.— Օսմ. Տէրութեան օրէնքներուն և կանոններուն պաշտօնապէս հրատարակումէն առաջ հրատարակուիլն արգիլուած է: Հակառակ պարագային 2-10 ոսկի տուգանք կ'առնուի և ի հարկին կը գրաւուին տպագրուած թուղթերը: (Շար.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՒՍՏՐԻԱ-ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ. — Աւստրօ-Հունգարիոյ առաջին թարգմանը երէկ Բ. Դուռ երթալով՝ տեսակցութիւն մը ունեցաւ հանրօգուտ շինութեանց նախարար Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեանի հետ և բրոթոքոլին բարեփոխուած յօդուածներու մասին Աւստրիոյ պատասխանը հաղորդեց: Ասոր վրայ՝ խնդիրը Նախարարաց Խորհուրդին քննութեան ենթարկուած է նորէն: Աւստրիա կ'ընդունի մաքսատուրքին հարիւրին տասնըհինգի բարձրացումը, բայց կը մերժէ տարբերական սակացոյցը:

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ Խորհուրդի երէկի նիստին մէջ որոշուեցաւ մէկ միլիոն ոսկիի փոխառութիւն մը կնքել: Աւստրօ-Թուրք բրոթոքոլին նկատմամբ կարգ մը խորհրդակցութիւններ կատարուեցան: Հրէից Խախամապետի ընտրութիւնը օրինական տրամադրութեանց համաձայն կատարուած չըլլալու մասին բողոքներ հասած ըլլալով, խորհրդակցութիւններ կատարուեցան և խնդիրը յղուեցաւ դատական նախարարութեան: Նախարարաց Խորհուրդին մէջ կարդացուեցաւ օսմ. նաւատորմը բարեկարգելու համար պաշտօնի կոչուած ծովակալ Գէմպլի տեղեկագիրը, որ կ'առաջարկէր անգործածելի դարձած եօթանասուն նաւերու վաճառումը: Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյին Հիլմի փաշա ներկայ չէր երէկուան նիստին, հիւանդութեան պատճառաւ:

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ.—Անգլիացի ծովակալ Գէմպլ երէկ Հալքիի նաւային վարժարանին քննական այցելութիւն մը տուաւ: Ծովակալը ծովային նախարարութեան առաջարկած է ինը նաւային սպայ ղրկել Լոնտոն՝ թնդանօթաձգութեան և նաւագնացութեան ուսումներուն մէջ կատարելագործուելու համար: Որոշուած է մինչև երեք շաբաթ Պէյրութ ղրկել օսմ. նաւատորմը: Կատարուած փորձերը տեսնելու համար, ծովակալ Գէմպլ հրամատար պիտի կարգուի:

ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ ՕՍՄ. ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ. — Լորտ Բոշլիրի, Օքսֆորտի համալսարանի տնօրէնի օգնական Բրոֆ. Վօրէնի և ուրիշներու կողմէ քսանըվեց ստորագրութեամբ հրատարակուած նամակ մը կ'ըսէ թէ Անգլիոյ ամէն կողմերը մեծ համակրութեամբ ընդունուած է Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումը, որուն ի պատիւ ոչ-պաշտօնական հացկերոյթ մը պիտի տրուի: Այդ խնճոյքին պիտի մասնակցին պաշտօնական և գիտական հաստատութիւններ, ու Օսմ. Խորհրդարանին կողմէ ղրկուած երեսփոխաններու պատուիրակութիւն մը: Կարգադիր մասնախումբ մը կազմուած է և հացկերոյթին թուականը յետոյ պիտի ծանուցուի:

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՆՈՐ ՕՐԻՆԱԳԾԻՆ ԴԷՄ.— Գաւառներու մէջ ալ յուզման մատնուած են տպագրական նոր օրինագծին պարունակած յօդուածներուն համար, և նոյն իսկ Սամսոնի մէջ բողոքի մեծ միթինկ մը գումարած է երէկ: Մեծ-Եպարքոսը, մտքերը հանդարտեցնելու համար, սա հեռագիրը ուղղեց կուսակալութեանց.—«Բարեփոխումով պատրաստուած և պետական Խորհուրդին կողմէ քննուած տպագրական կանոնագիրը Երեսփ. Ժողովին յանձնուած է, և ան ալ քննութեան ձեռնարկած է: Սակայն եղած դիմումներու վրայ՝ հասկցուած է թէ Կ. Պոլսոյ և գաւառական լրագիրները գրգռիչ հրատարակութիւններ կ'ընեն և հանրային կարծիքը կը յուզեն: Ազգին փախանորդներէն կազմուած Երեսփ. Ժողովին քննութեան յանձնուած կանոնագրի մը նկատմամբ ակներև է որ տեղի չկայ անհատներու կողմէ բողոքի ցոյցերու: Ուստի կը յանձնարարուի որ հոս ալ ի հարկին պէտք տեսնուած մարդոց զեկուցումներ կատարուին և հոգ տարուի յուզումը հանդարտեցնելու և անդորրութիւնը խանգարող վիճակներու չպատահելուն:» Սէրվէթի կ'ըսէ թէ Ներքին գործոց նախարար Հիւսէյին Հիլմի փաշա հիւանդութիւն պատրուակելով, բնակարանը կը մնայ, երեսունըհինգ միլիոն ժողովուրդին ազատութիւնը կապտող տպագրական օրինագծով զբաղելու համար, զոր ինք պատրաստած է:

ՑԷՏԱՔԵՆԱՐԱՆ Ընկերութեան խնդիրին առթիւ Շուրայի Իւմմէթի արտօնատէր և նախկին տնօրէն Տօքթ. Պէհա պէյ, հարցաքննիչ դատաւորին հրաւէրին վրայ, երէկ բացատրութիւններ տուաւ: Նազմի պէյ ալ հարցաքննուեցաւ և այսօր նորէն կը հարցաքննուի: Այս վերջինը յայտարարած է թէ Ահմէտ Համտի ինքզինքը աղքատ ձևացնելով տասը ոսկիէն աւելի դրամ առած է:

ՌԷԺԻԻՆ ԴԷՄ ՊՕՅՔՕԹ.—Կ. Պոլսոյ ծխավաճառները երէկ իրենց խանութները գոցած էին Ռէժիին դէմ պօյքօթ ընելու համար, որ չէ ուզած վաճառման պայմանները բարեփոխել՝ այսինքն միջնորդչէքը հարիւրին 7էն 10ի բարձրացնել: Բազմաթիւ ծխավաճառներ երէկ իրիկուն, դրօշներ բռնած ձեռքերնին, Երեսփ. Ժողովատեղիին առջև երթալով ցոյցեր ըրին և խնդրագիրը յանձնեցին: Ոստիկանութիւնը հարկ եղած միջոցները ձեռք առած էր, որպէս զի դէպք մը չպատահի: Այսօր ծխավաճառի խանութները վերաբացուած են: Ռէժիի վարչութիւնը խնդիրը լուսաբանող զեկոյց մը ղրկած է մեզ, զոր կը հրատարակենք այս էջին մէջ:

ՆԷՑՎԼԷՆ հասած հեռագրի մը նայելով, մեծ խռովութիւններ ծագեր են տեղւոյն մէջ:

ՊԱՍՐԱՅԻ մէջ կատարեալ անիշխանութիւնը կը տիրէ: Զինուած աւազակներ տուներու վրայ յարձակելով վայրագօրէն կը սպաննեն ու կը կողոպտեն: Հայու մը տունն ալ մտնելով կը սպաննեն տանտէրը: Չարագործները անպատիժ կը մնան:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Թագվիմը Վագային, որ դեռ երէկ կը հերքէր սովի գոյութիւնը Զէյթունի մէջ, պէտք է որ դատ բանայ Մուշի իսլամ երեսփոխան Իլիաս էֆ.ի դէմ, որովհետև այս վերջինը հրապարակով յայտարարեց թէ «թէև Մուշի մէջ ամէն օր անօթութենէ մարդ չի մեռնիր, բայց անօթութենէ մեռնողներ կան»:

Իլիաս էֆ.ի այս յայտարարութիւնը ճիշդ ժամանակին կը հասնի ապացուցելու համար Տէրութեան պաշտօնաթերթին անորակելի ուղղութիւնը՝ զոր ինքը բռնեց Սահմանադրութեան հաստատուելէն ի վեր Թուրքիոյ մամուլին մէջ: Մուշի իսլամ երեսփոխանին խոստովանութիւնը անոր համար թանկագին է, որովհետև անիկա կը հերքէ ոչ միայն պաշտօնական հերքումները այլ և մանաւանդ... ինքզինքը, նոյն ինքն Իլիաս էֆ.ն:

Վռամ էֆ. ըսած էր թէ թշուառութիւնը ծայր աստիճան է Վանայ լճին արևմտեան եզերքին վրայ: Առնուազն 26000 թշուառներ անօթի ծարաւ մերկ կը շրջին այդ այրեցուած դաշտին վրայ, զուրկ ամէն օգնութենէ: Իլիաս էֆ. չի կրնար չխոստովանիլ թէ թշուառութիւնը կա՛յ իրօք, բայց իր պաշտօնակցէն սա կէտին մէջ կը տարբերի որ ինքը կ'ըսէ թէ այդ սև թշուառութեան ենթակայ են ոչ միայն Հայերը, այլ և Իսլամները:

Յիմար և կոյր ըլլալու է մարդ ըսելու համար թէ այդ երկրին մէջ իսլամները առանց բացառութեան երջանիկ են. գիտենք թէ իսլամ տարրը կը տառապի հոն և իսլամ աղքատներ ալ կան: Միայն տեղին է հոս լուսաբանելու սա շատ կարևոր պարագան թէ հայ թշուառութեան և իսլամ թշուառութեան մէջ տարբերութիւն մը կայ, զոր կարելի չէ աչքէ վրիպեցնել: Իսլամին թշուառութիւնը բնական թշուառութիւն մըն է, քանի որ աշխարհիս ամենէն հարուստ և բարգաւաճ երկիրներուն մէջ անգամ թշուառութիւն կայ, ինչպէս Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Ամերիկայի մէջ: Մինչդեռ հայուն թշուառութիւնը՝ յատկապէս, բռնօրէն, երկայնամտօրէն, մասնաւոր դիւային ծրագրի մը համեմատ պատրաստուած և առաջ բերուած թշուառութիւն մըն է: Անատոլուի մէջ՝ դեռ ասկէ 15—20 տարի առաջ բարեկեցիկ վիճակի տէր հայ գաւառացը այսօր աւուր հացի կարօտ վիճակի մը հասած է, ոչ թէ բնական և սովորական պատճառներու բերմամբ, այլ երկարօրէն որոճուած յարդարուած դժոխային յատակագիծի մը երկարաշունչ և անդուլ գործադրութեանը հետևէն: Հայը՝ թշուառացուցուած, աղքատացուցուած է, բռնի կերպով, առանց որ այդ վիճակը առաջ բերելու համար գոյութիւն ունենային զանազան մասնաւոր պայմաններ, բնական կամ ընկերական: Եւ երբոր իսլամ երեսփոխան մը, որպիսին է Իլիաս էֆ., թշուառութեան գոյութիւնը կը խոստովանի, չըսեր թէ այդ թշուառութիւնը Հայուն և Տաճկին համար ալ միևնոյն պատճառներէն առաջ եկած է: Բնակչութիւն մը քարուքանդ ըրած լմնցուցած է ամբողջ ազգութիւն մը իր հայրենի երկրին մէջ. իր աւերումի գործիքներն եղած են իսլամները, որոնք իրենց կործանած օճախներուն փլատակները և անոնց պարունակած հարստութիւնները սեպհականացուցած են ի վարձ իրենց... բարուք ծառայութեան: Ասիկա այսպէս ըլլալէն ետքը՝ զարմանալի չէ՞ որ տակաւին իսլամ աղքատներ կան Անատոլուի մէջ: Դարերու ընթացքին մէջ Հայուն մթերած ինչքերուն սանձարձակ և անպատիժ թալանումը տակաւին չէ կրցեր նիւթական վիճակ մը ապահովել Քիւրտին ու Թիւրքին. արդեօք ասիկա անոր համար է որ հարամ սեպհականութիւն մըն էր ատ, ուրկէ կարելի չէր խեր սպասել: Ո՞ւր գացին Հայուն կալուածներն ու հարստութիւնները: Ինչպէս կ'ըլլայ որ այդքան քիչ ժամանակուան մէջ յափշտակիչ և գիշատիչ անդղները կերած լմնցուցած կ'ըլլան զանոնք, և հիմակ ալ միւս ճշմարիտ ու իրական թշուառին՝ Հայուն հետ ստիպուած կ'ըլլան ձեռք կարկառելու հանրային գթութեան:

Այսու հանդերձ, բա՛ն մըն է Մուշի իսլամ երեսփոխանին կէս-բերան խոստովանութիւնը թէ սովութիւն կայ Մուշի մէջ և թէ երբեմն մարդիկ կը մեռնին անօթութենէ, ու կ'արժէ որ Թագվիմ Վագաի դատ բանայ անոր դէմ:

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԽԱՍԳԻՒՂԻ ՀԱՄԱՐ

Գոհունակութեամբ կ'իմանանք որ, մտերմ Խասգիւղի ի նպաստ՝ թատերական ներկայացում մը պիտի տրուի Բերայի մէջ և թէ՝ այս նպատակաւ, արդէն իսկ ծանօթ ազգայիններէ կարգադիր մասնախումբ մըն ալ կազմուած է՝ պատուակալ նախագահութեամբ Խասգիւղի հարազատ զաւակին Մինաս Չերազ էֆէնտիի: Չեմ գիտեր թէ հարկ կա՞յ արդեօք Խասգիւղի նպաստելու պարտականութեան վրայ ծանրանալու, երբ արդէն համեմատաբար աւելի բարեկեցիկ ու բազմամարդ թաղեր, տարին մէկ երկու անգամ այլ և այլ անուններով նպաստ կը հաւաքեն: Մինչդեռ Խասգիւղ, իբրև օր արև տեսած [illegible] աղքատ, ուրիշներու թելադրութեամբ և ստիպուածի՛ն է որ, ծայր աստիճան կարօտութեան մատնուած վիճակի մը մէջ, իր դպրոցներուն, իր բազմաթիւ աղքատներուն և իր եկեղեցական անհրաժեշտ պէտքերուն գոհացում կարենալ տալու համար՝ հարկադրուած է հանրային աջակցութեան դիմելու: Այս առթիւ՝ աւելորդ կրկնութիւն մը պիտի ըլլար պարզել թէ, ի՛նչ փառաւոր անցեալ մը ունեցած է Խասգիւղ իր արդիւնաւոր երկսեռ վարժարաններով, մեր Ազգային դաստիարակութեան և ազատութեան հնգլինակ հանդիսացող հոյակապ անձնաւորութիւններով՝ որոնց անմոռանալի յիշատակին չա՛փ բան պարտական է արդի հայ սերունդը: Եւ արդեօք այս պատճառա՞ւ էր որ դիւային բնակչութիւնը իր վրէժխնդրութեան առաջին զոհն ըրաւ խեղճ Խասգիւղը՝ երկու օր ու երկու գիշեր հազարի մօտ և մեծ մասամբ ծաղիկ կեանքեր ճրդակոտոր հանելով, արդեօք ասոր համա՞ր էր որ չարունակ երեք օր ու երեք գիշեր՝ աւազակային վայրագութեամբ մը, [illegible], քիւրտեր, չինկեաններ ու մուհաճիրներ թալլեցին, կողոպտեցին ու մերկացուցին Հայոց տուները, ամենայետին աղքատիկին խրճիթին մէջ գտնուած անարժէք աւելի կոչանն անգամ չթողելու անհաւատալի ատորութեամբ: Այդ աբեղնալի թուականէն յետոյ, Խասգիւղ տակաւ ամայացա՛ւ, որբացա՛ւ իր զաւակներէն և դարձաւ Անիի մէկ մանրանկարը: Եւ ինչպէ՛ս բնակէր նահատակուած Խասգիւղցին այն գիւղին մէջ՝ ուր ամէն քայլափոխին իր զաւակները պիտի տեսնէր, ինչպէս սրտով կապուած մնար իր ծննդավայրին՝ որու մէն մի քարը, մէն մի փողոցի անկիւնը իր մէկ սիրելիին կառափնատը եղած էր, ինչպէ՞ս նստէր այն տանը մէջ՝ ուրկէ քաշքշելով դուրս հանած էին իր սիրելին արիւնելու մարմինը:

Ահաւասիկ, նահատակուած և իրապէս աղքատ այս Խասգիւղն է որ այսօր իր դպրոցներուն, իր տառապեալ աղքատներուն և իր բազմատեսակ պէտքերուն համար կը դիմէ հանրային աջակցութեան: Օգնեցէք Խասգիւղին, որովհետև անցեալին մէջ Խասգիւղ նիւթապէս և բարոյապէս չա՛փ օգնած է Ազգին: Եթէ ասկից աւելի բան մը ըսելու պէտք կայ, այն ալ թո՛ղ Նուպաճ հաճի աւելցնէ:

Բերա ԳՐԻԳՈՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՀԱՅ-ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐԸ ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ

Ներքին գործերու Նախարարութիւնը սկսեր է կարևոր օրինագիծ մը պատրաստել Ռուսիոյ հայ-կաթոլիկներու եկեղեցական-հասարակական կեանքը կարգադրելու համար: Մինչև այժմ հայ-կաթոլիկներու եկեղեցական գործերու իրական ղեկավարողն էր Տիրասպոլի կաթոլիկ եպիսկոպոսը: Իսկ ապագային մէջ մտադրութիւն կայ հայ-կաթոլիկ եկեղեցիի վարչութեան գործը յանձնել առանձին վարչական մարմնի մը: Այս վերջինը պիտի ընտրուի աբեղայական կոչում ունեցող անձերէ՝ Հռովմի Պապին համաձայնութեամբ: Նախագծուած բարեկարգութեան նպատակն է, դաւանութիւններու ազատութեան վերաբերեալ օրէնսդրութեան սկզբունքներու համաձայն, հնարաւորութիւն տալ հայ-կաթոլիկ եկեղեցին որ ներքին ինքնավարութիւն ունենայ, որուն կը ձգտի ան հինէն ի վեր: Պատրաստուած այս օրինագիծը պիտի ներկայացուի պետական Տումային:

ԻՍԼԱՄ ՀՈՎՈՒԱՊԵՏ ՄԸ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ.— Էջմիածնէն 15 յունուար թուականով կը հեռագրեն Գործի թէ բոլոր Եզտիներու գլխաւոր հովուապետ Միր-Շէյխ-Իսմայիլ նոյն տեղը ժամաներ և այցելեր է Ս. Էջմիածնի վանքը և Ս. Տեղապահին:

ՀԱՅ ԶԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ԴԱՏԸ.— Երևանի զինուորական ատեանը յունուար 4ի նիստին մէջ դատեր է Սամաղար գիւղացի Սեդրակ Յարութիւնեանը, որ Օտէսայի զօրաբանակին պատկանող Սաբըլքովի 15րդ գունդին փախեր և հօրը տունը ապաստանած էր. իսկ հայրն ալ կը մեղադրուէր որ փախստականը պահած և անոր փախուստին օգնած էր: Դատապարտեալը՝ Սեդրակ յայտնեց թէ զինուորական ծառայութենէ փախած էր որպէս զի իր հայրենիքը երթալով պաշտպանէր իւրայինները Թուրք-հայկական ընդհարումներու ժամանակ և տուն երթալով, խաբեր էր հայրը թէ արձակուրդ է ստացեր, և քանի մը օրէն պիտի վերադառնայ: Դատարանը նկատելով որ սա առաջին փախուստն է, որոշեց հայ զինուորը երկու ամսուան բերդարգելութեան ենթարկել, իսկ անպարտ արձակեց հայրը:

[illegible] ԱՇԽԱՐՀԻՆ.—Մոսկուայի կոնսերվատօրիայի փոքր դահլիճին մէջ յունվար 7ին տեղի ունեցեր է տասներկամեայ դեռատի կովկասահայ դաշնակահարուհիի մը՝ Օր. Մանիա Միրզոյեանի համերգը: Մոսկուայի Մամուլը գովասանքով կը խօսի մատաղատի դաշնակահարուհիին ընդունակութիւններուն մասին, մինչև իսկ հազուադէպ տաղանդի, երաժշտական ու գեղարուեստական ճաշակի անվիճելի ապացոյցներ կը տեսնեն Պէթհօվէնէն, Լիստէն և մանաւանդ Շօբէնէն նուագած այն մէկ քանի կտորներուն մէջ, ուր բանաստեղծական, զգայուն, մելամաղձոտ տարրերը կը գերակշռեն: Փոքրիկ օրիորդը մեծ ապագայ կը խոստանայ, կ'ըսեն Մոսկուայի բոլոր թերթերը:

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ. — Լէվընդ Հէրըլտ չենք գիտեր ի՛նչ տեսակ աղբիւրէ մը քաղելով, իր երէկի թիւով կը ծանուցանէ թէ Ս. Պատրիարք Հօր առողջութիւնը ծանր վիճակի մը մէջ է և ասոր համար երեք բժիշկներ խորհրդակցութիւններ կատարեր են: Որչափ որ գիտենք Ս. Պատրիարք Հայրը, անգլօ-ֆրանսական թերթին ծանուցածին պէս, առողջական ծանր վիճակի մը մէջ չի գտնուիր, ընդհակառակը: Արդէն ասկէ առաջ ալ, Ծննդեան ընդունելութեան օրը համբակ բժիշկ մը իր տարաձայնութիւնովը և թերթերու տուած իր տեղեկութիւններովը շատ խանգարուած ցոյց տուաւ Ն. Ամենապատուութեան առողջութիւնը, մինչդեռ իրականին մէջ ո՛չ ոք քննած էր Ս. Պատրիարքը և ո՛չ ոք այդ տեսակ յայտարարութիւն մը ըրած էր: Կ'երևի, կարգ մը չարամիտներ որոնք ո՛վ գիտէ ի՛նչ հաշիւներ ունին և ի՛նչ նպատակներու կը ծառայեն, այս տեսակ սուտ լուրեր գրել կու տան այս կամ այն թերթին, միևնոյն ատեն չմոռնալով բերանացի տարածել նոյն սուտ լուրը: Ամէն պարագայի մէջ պէտք չէ՛ հաւատ ընծայել այս տեսակ նպատակաւոր սուտերու:

ՕՍՄ. ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ իր նախընթաց օրուան մէկ նիստին մէջ հարկ չէր տեսած Անատոլուի կողմերը ղրկել Քննիչ Յանձնաժողով մը, երբ նոյնին պէտք կը տեսնէր նախարարութիւնը, իրեն հասած տեղեկութիւններու վրայ: Եւ զարմանալին սա է որ ինքզինքնին միշտ համերաշխութեան գծին վրայ ցոյց տուող յոյն երեսփոխանները եղած են այդ յանձնաժողովին առաջին դէմ խօսողները: Օսմանեան Խորհրդարանին կողմէ [illegible] հակառակ տրուած այս որոշումը բաւական մտածել կուտայ ամբողջ Հայ Ազգին և հետևաբար կ'արժէ որ Ազգ. Երեսփոխանական ժողովը արտասովոր նիստի մը հրաւիրէ Ս. Պատրիարք Հայրը, այս մասին կարևոր խորհրդակցութիւնները կատարելու համար: Անատոլուի Հայերուն համար, կենսական է, արդարադատ և անաչառ Քննիչ Յանձնաժողովի մը ճամբայ ելլելը և մեր կարծիքով շատ մը օգտակարութիւններ կրնայ ունենալ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ նախարարութիւնը պաշտօնագրով մը Նախարարաց Խորհուրդին ծանուցած էր Իզմիրլեան Սրբազանի Էջմիածնի կաթողիկոս ընտրուիլը: Նախարարաց Խորհուրդը իր երէկի նիստին մէջ այս պաշտօնագիրը կարդալէ յետոյ որոշեց ներկայացնել Սուլթանին:

ՄԻԱՑԵԱԼԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ.— Ամբողջ Պոլսոյ մէջ օրուան խօսակցութեան նիւթն է Միացեալին կողմէ տրուելիք այն շքեղ և մեծ պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի գիշեր Բէլվի-Շանի ձմեռնային թատրոնին մէջ: Կարգադիր Յանձնախումբը կազմուած մայրաքաղաքիս ամէն ազգէ ընտրեալ և ծանօթ անձնաւորութիւններէ, ամէն ջանք ի գործ դրած է փայլուն, շքեղ և անմոռանալի պարահանդէս մը սարքելու համար: Մասնաւորաբար ծանօթ դրամատէր - վաճառական Գրիգոր էֆ. Մ. Յակոբեան հակառակ իր անձնական զբաղումներուն, հոգևին փարած է այս գործին փայլուն ընթացքին համար այս պարահանդէսը. արդարև երիտասարդ վաճառականին՝ Յակոբեան էֆ.ի այս աշխատութիւնը արժանի է գովեստի: Կարգադիր յանձնախումբին նախագահութիւնը բարեհաճաբար ստանձնած է Օսմ. Պանքայի տնօրէն Պ. Տ. Ժ. Տէֆէս. իսկ անդամներն են՝ Տեարք՝ Ասլանեան Յարութիւն, Բաբազեան Լեօն Պէյ, Վսեմ. Ա. Բանէրի Պէյ, Բէքմէզ Զարեհ, Բիւզար Լեօն, Գարակէօզեան Արշակ, Գարակէօզեան Եդուարդ, Նաղուպեան Տօքթ. Տ., Զարիֆի Լեօնիտաս, Լևանեան Յ. Յակոբ, Թանգրէ Ժօրժ, Իբրահիմեան Իբրահիմ, Կէրաօն Իզմոր, Կիւմիշկէրտան Տիրան, Կորկօլի, Ա. Հալաճեան Արամ, Հիւրմիւզ Արտաշէս, Վսեմ. Մահմուտ Մուխթար Բաշա, Մանուէլեան Մկրտիչ, Յակոբեան Գրիգոր, Ներկարարեան Յարութիւն, Նօկարա Պէրնարտինօ, Շահպազ Խաչիկ, Հ. Շամտանճեան Խան, Շմաւոնեան Արշակ, Ուիթալ Սըր Ռ., Պապայեան Հրանդ, Վսեմ. Բրէնս Սայիտ Բաշա, Սինիօս Օղլու Ալէքօ Պէյ, Սուրէնեան Թումիկ, Տամատեան Պերովբէ, Վսեմ. Տիլպէր Զարեհ էֆէնտի, Րամպէր Լուի, Քալյէրլեան Սիմոն, Քէսթելեան Սմբատ, Քէօչէ Օղլու Արամ Պէյ, Մընթըլեան Արտաշէս:

ԹԻՖԼԻՍԻ քաղաքապետի պաշտօնակատարը՝ Տօքթ. Ա. Խատիսեան յունվար 16ին այցելեր է Տումայի անդամ Պ. Նոլտէին և երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է անոր հետ՝ կովկասեան զանազան հարցերու մասին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԷՆ Թիֆլիս դարձեր է յայտնի հայ ըմբիշ Պ. Բաղտասարեան, որ համակրութեան առարկան դարձեր է տեղւոյն Սիրք թատրոնը յաճախող բոլոր ներկաներուն, իր հակառակորդներուն չարունակ յաղթելով:

ԱՆԳԼԻՈՒՀԻ ՄԸ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅՆ ԾՈՑԸ.— Օրթագիւղէն Սօֆի անուն Անգլիացի օրիորդ մը, երէկ փոխանորդարան դիմելով փափաք յայտնեց ընդունիլ Հայ Եկեղեցին: Պատր. Փոխանորդ Տ. Ղևոնդ վրդ. յանձնարարեց օրիորդին որպէսզի տեղւոյն եկեղեցին դիմելով քահանայէն ընդունի Ս. Դրոշմի Խորհուրդը:

ՓՕԹԻԻ (Կովկաս) քաղաքային Տուման միաձայնութեամբ Կովկասի փոխարքայ Կոմս Վորոնցով Դաշկովին, Պատուաւոր Քաղաքացիի տիտղոսը տուեր է:

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ այսօր նիստ կը գումարէ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին:

«ՀՈՒՐԻԵԹԻ ՕՍՄԱՆԻԷ»ի խմբագիրներէն Արշակ էֆ. Տարտաղանեան, որ ամբողջ տասնըմէկ տարի բանտարկեալ աքսորականի տառապալից կեանքը քաշքշած էր, գայմագամութեան պաշտօնին կոչուած է: Յաջողութիւն կը մաղթենք և կը յուսանք որ օգտակար պիտի ըլլայ նոր պաշտօնին մէջ:

ԱԲԷԼԵԱՆ-ԱՐՄԵՆԵԱՆ խումբը այս միջոցիս թուռնէ մը կը կատարէ Ատաբազար և շրջականները: Յիշեալ կովկասահայ խումբին պետը՝ Պ. Յ. Աբէլեան Ատաբազարէն քարթով մը իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն վերաբերումին համար, զոր ցոյց տուաւ Արևելք նոյն խումբին հանդէպ:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ.—Նախընթաց օր Ալեքսանդրիայէն մայրաքաղաքս հասաւ Լևոն էֆ. Շիշմանեան, որ, ինչպէս ծանուցինք անցեալ օր, կուգայ իր արձակուրդը անցընելու Պոլիս և թէ միևնոյն ժամանակ Պոլսեցիներուն տալու հայ իրական կեանքէ քաղուած յոյժ ինքնատիպ թատերգութիւն մը՝ Ֆրանքօ-Թրքական պատերազմին ներկայացման հաճոյքը վայելելու առիթը: Լևոն էֆ. Շիշմանեան ծանօթ հայ դէմք մըն է Եգիպտոս և կարևոր պաշտօն մը ունի Անգլօ-Եգիպտական Թրամուէյներու Ընկերութեան մէջ: Բայց նախ քան Եգիպտոս գալը՝ բաւական յուզումնալից և արկածալից կեանք մը անցուցած է Կիպրոսի մէջ, ուր՝ Երիտասարդ-Թուրքերու քոմիտէին կազմակերպած, միթինկներ սարքած և Թրքերէն ազատական թերթեր հրատարակած է, որոնք անձուկին աղմուկ հանած են, այն աստիճան որ Ըլտըզի ճիւաղները ուզած են կաշառել հայու մը բողոքի այդ ձայնը, բայց չեն յաջողած: Շիշմանեան էֆ., նաև, ներկայանալի սիրող-արուեստագէտ մըն է և զանազան ներկայացմանց մէջ մեծապէս գնահատուած Եգիպտոս: Մասնաւորաբար ստեղծած է Ֆրանքօ-Թրքական պատերազմին մէջ Արթին աղայի դժուարին բայց գերազանցօրէն զուարճալի դերը: Կարելի է առանց չափազանցութեան ըսել թէ այս կատակերգութիւնը՝ իբրև սրամտութիւն, իբրև արուեստ և իբրև պատկեր իրական կեանքի՝ ոչ միայն Պարոնեանի գործերուն կը հաւասարի, այլ թերևս նոյն իսկ կը գերազանցէ: Օտեանի և Կիւրճեանի ամբողջ երգիծական տաղանդը կը փայլի անոր մէջ: Ֆրանքօ-Թրքական պատերազմին ներկայացումը բոլորովին ինքնատիպ նորութիւն մը պիտի ըլլայ Պոլսեցիներուն համար:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ Պազարի վիճակահանութիւնները սկսած են երէկուընէ, Յուն. 25 և պիտի տևէ 8 օր մինչև յաջորդ կիրակի: 10 ղրուշնոց տոմսերուն հետ պիտի կատարուի 5 նոց. տոմսերուն վիճակահանութիւնն ալ: Մասնակցողները կը շահին թանկարժէք առարկաներ:

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Վաղը Սկիւտար Տիար Ճէզվէճեանի բնակարանին մէջ ժամը 8ին տեղի պիտի ունենայ ամուսնութիւնը Յովան էֆ. Պ. Ճէզվէճեանի, Օր. Բերկրուհի Յ. Նիգոսեանի հետ:

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ, 9 փետր. — Նախարարաց Խորհուրդին մէջ արտաքին գործոց նախարարը ծանուցած թէ բոլոր տէրութիւնները նպաստաւոր կերպով ընդունած են Մարոքի վերաբերեալ ֆրանքօ-գերման համաձայնութիւնը: Ալճէզիրասի դաշնադրութեան որոշումներուն վրայ հիմնուած համաձայնութեամբ կը ճանչցուին Ֆրանսայի մասնաւոր շահերը և բոլոր շահագրգռուող տէրութեանց տնտեսական իրաւունքներուն հաւասարութիւնը: [illegible] և իրիկուան լրագիրներուն մեծ մասը նպաստաւոր կերպով կը գրեն ֆրանքօ-գերման համաձայնութեան վրայ և Պ. Բիշօնը կը շնորհաւորեն իր դիւանագիտական յաջողութեանը համար, որ վերջ կուտայ Գերմանիոյ և Ֆրանսայի յարաբերութեանց վրայ ճնշող կացութեան, որ վտանգ մը կը ներկայացնէր:

ՊԵՐԼԻՆ.— Անգլիոյ թագաւորն ու թագուհին շատ սիրալիր կերպով ընդունուեցան: Այս իրիկուն մեծ հացկերոյթ մը պիտի տրուի և բաժակաճառեր պիտի արտասանուին:

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

Իւչիւնճիւ եիւմի [illegible] Շիրքէթի Խայրիէնին [illegible] օլան [illegible] վէ տահա զիեատէ մալիւմաթ ալմագ [illegible] Շիրքէթի մեզքիւրէ [illegible] օլունուր:

21 Քեանունը սանի 1324 4—4

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.—Միութեանս Վարչ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ ի գիտութիւն իր յարգոյ անդամներուն թէ, Պոլիս, [illegible] Մեծ-Նոր խանի վերնայարկը թիւ 15 գրասենեակը վարձած է և ամէն կիրակի ժամը 6էն 10 (Ք. Թ.) բաց է: Անդամակցիլ կ'ըսէ այն ամէն արհեստակիցներուն որոնք դեռ չեն կցած արձանագրուիլ, հաճին ընդ փոյթ դիմել Վարչութեան:

Ատենադպիր Ատենապետ
Ն. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ Մ. Ա. ԲԷՍԷԼ
(Կնիք)

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ, Յուն. 27/9 Փետր.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	103 33
Ամէնէն բարձր գին	»	104 02
Ամէնէն վար գին	»	103 30
Ռումելի Երկաթուղի փոխ	Ֆր.	177 12
Ամէնէն բարձր գին	»	177 50
Ամէնէն վար գին	»	177 —

ԲԱՑՈՒՄ, Յուն. 28/10 Փետր.

Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Փ.Գ.	Օ. Ո.	103 27
» » ժամը 6էն	»	103 27
Ռումելի Երկաթուղի	Ֆր.	177 12
» » ժամը 6էն	»	177 —
Թարած Կ. Պոլսոյ	»	426 —
Անատ. Երկթ. Պարտք. Ա. սերի	»	514 —
» » » Բ. սերի	»	513 —
» » » բժնեթղթ.	Ա. Ո.	14 65
[illegible]	»	38 25
[illegible]	»	1 60
Օսմ. Ապահ. Ընկ.	»	4 —
Օսմ. [illegible]		16 —
[illegible]		6
» [illegible]		3
» [illegible]		490 —
Թիւնէլ	Ֆր.	60 —
Տէրքոսի Ջրի Ընկ.		313
Պոլսոյ Գազարան		438 —
[illegible]	Օ. Ո.	4 —
[illegible]	»	2 —
[illegible]		120 —
[illegible]		28 —
» [illegible]		28 —
[illegible]		580 —
[illegible]	Ֆր.	52 —
[illegible]	»	19 50
[illegible]		288 —
» » » Նոր		253 —

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք		Ղրուշ	110 20
Բարիզի	» »	Ֆրանք	22 81¼
Վիեննայի	» »	Քրօն	21 87
Պերլինի	» »	Մարք	18 70

ՌԷԺԻԻՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Մայրաքաղաքիս ծխավաճառներուն շատեր գործադուլ ընելով իրենց խանութները գոցած են, պատրուակելով թէ Ռէժին կը մերժէ աւելցնել իրենց վաճառման միջնորդչէքը: Արդ. ծխավաճառները անցեալ 1908 փետրուարին իրենց կամքով Ռէժիին արտօնութիւն ուզած են ծխախոտ ծախելու [illegible] համար, իրենց շատ լաւ ծանօթ պայմաններով: Ռէժին մէկ փոփոխութիւն ներմուծած է այդ պայմաններուն մէջ: Ինքնաբերաբար, %ին 5էն 7ի բարձրացուցած է վաճառման միջնորդչէքը՝ ծխախոտ ստորին տեսակներուն համար: Իրենց խանութները [illegible] գոցելու համար միաբանելով, ծխավաճառները բացարձակապէս բռնաբարած կ'ըլլան [illegible] յանձնառութեան մը, ծանր խանգարում մը պատճառելով հանրութեան պէտքերու հայթայթումին, և վնասելով անհատական ազատութեանը բազմաթիւ ծխավաճառներու, որոնք [illegible]: Ռէժին կը հրաւիրէ ծխավաճառները բանալ իրենց խանութները 24 ժամուան մէջ, զեկուցանելով որ ոստիկանութիւնը [illegible] հարկ եղած հրամաններ ստացած է, ի հարկին պաշտպանելու համար զիրենք: Ռէժին ընդդիմադիրներուն ալ կը ծանուցանէ թէ վաճառման արտօնագիր չպիտի տայ [illegible]: Հանրութիւնը, ամէն պարագայի մէջ, կրնայ ուղղակի կերպով ծխախոտ գնել Ռէժիի Ղալաթիոյ կեդրոնական մթերանոցէն, Բէշիքթաշ Բաղար փողոց, Պոլիս՝ Ռէժիի [illegible], Ակսրայի և [illegible] մթերանոցէն, Սկիւտարի մէջ Նաւամատոյցի դիմաց գտնուող խանութէն, ինչպէս նաև [illegible] Բերայի, Ղալաթիոյ և Պոլսոյ Ռէժիի վաճառատուներէն: Անկէ զատ՝ շրջուն վաճառորդներ կը գտնուին, որոնք միևնոյն գիներով կը ծախեն:

ՄԵՐ ԶԳԵՍՏԵՂԷՆՆԵՐԸ
ԱՐԱՆՑ, ԿԱՆԱՆՑ ԵՒ ՏՂԱՑ ՀԱՄԱՐ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԵՆ
ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ
Մենք կը պատրաստենք Եւրոպայի մէջ ամենալաւ գործարաններու մէջ, [illegible]
ԹԻՐԻՆԿ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ

ԻԼԱՆ

[illegible]

26 Քեան. սանի 324 2—1

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին վիճակահանութեան 24000 թիւերը փետր. ամսուն մէջ հետեւեալ կերպով պիտի քաշուին վեց օրէն։

Առաջին օր, 1 փետր. 1324, կիրակի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
15	20000	300000
50	10000	500000
125	4000	500000
204	800	163200
3600	200	720000
4000		2543200

Երկրորդ օր 5 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Երրորդ օր 10 փետր. 1324, երեքշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
1	100000	100000
2	40000	80000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
212	800	169600
3600	200	720000
4000		2269600

Չորրորդ օր 15 փետր. 1324, կիրակի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Հինգերորդ օր 19 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Վեցերորդ օր 26 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հատ	Ոսկին 100էն	Գումար
1	1200000	1200000
1	500000	500000
1	400000	400000
1	300000	300000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
207	800	165600
3600	200	720000
		4865600

Տոմսակները կը ծախուին Երկրագործական Պանքայի Կեդրոնատեղին, Կամուրջին մասնաճիւղը եւ սեղանաւորի խանութները։

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

11,000,000 օսմ. ոսկի կամ

250.000,000 Ֆրանք դրամագլուխով

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ՝ Ղալաթիա
ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ՝ Պոլիս, Եէնի Ճամի
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ՝ Պէրա, [illegible] Թ. 47

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԼՈՆՏՈՆ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Աֆիոն-Գարահիսար, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էսքիշէհիր, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պասրա, Պէյրութ, Պրուսա, [illegible], Դամասկոս, Տէնիզլի, [illegible], Գոնիա, Լարնագա, Լիմասոլ, Գահիրէ, Մէրսին, Միտիլլի, Մանսուրա, Նիկոսիա, Ուշաք, Փոր-Սայիտ, Սելանիկ, Սամսոն, Սըվաս, Իզմիր, Տրապիզոն, Սուրիական Տրիպոլիս եւ Ուրֆա։

Որոշուած պայմանաժամով կամ ընթացիկ հաշուով (գօնթ-գուրան) փոխառութիւն կ'ընէ, արժեթղթեր կամ փոխանակագիրներ (բօլիցա) պահելով առնելով։

Փոխանակագիրներ կը զեղչէ։ Թուրքիոյ եւ օտար երկիրներու գլխաւոր քաղաքներուն վրայ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկագիրներ եւ հեռագրական հրամաններ կու տայ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ, արժեթուղթեր եւ արժէքաւոր առարկաներ կ'ընդունի ու կը պահէ։

Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կտրօններ եւ փոխանակագիրներ կը գանձէ, տեղափոխական հրամաններ կը գործադրէ, զանազան տեսակ դրամներ կը փոխէ, կ'առնէ ու կը ծախէ։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի, պահպանման փոքր վարձքի մը փոխարէն, ամէն տեսակ արժեթուղթեր, օսմանեան կամ օտար, անուանական կամ կրողին։ Արժեթուղթերը կը պահուին Զէյթունի երկաթամարաներու մէջ հաստատուած մասնաւորապէս շինուած նկուղներու մէջ (պղնձեայ եւ [illegible] ամրացուած), որոնք կատարեալ ապահովութիւն կ'ընծայեն։ Ընդունագիր մը կը յանձնէ, որուն մէջ նշանակուած են վիճակահանութեանց մէջ ելած թիւերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան պաշտօնապէս կը գանձէ, առանց միջնորդչէքի, աւանդ տրուած արժեթղթերուն կտրօնները, Կ. Պոլսոյ մէջ վճարելի։ Արտասահմանի մէջ գանձելի կտրօններուն համար չափաւոր միջնորդչէք մը կ'առնուի եւ օրուան փոխանակագինին համաձայն։ Անոր տէրոջ հաշւոյն կ'անցուի պայմանաժամի կամ գանձումի օրուան փոխանակագինով։

Ժամանակին գանձուելու համար՝ աւանդ տրուած արժեթղթերուն կտրօնները պայմանաժամէն 20 օր առաջ կը կտրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան իբր աւանդ արժեթղթեր կ'ընդունի նաեւ իր արտասահմանի գործակալութեանց մէջ՝ Լոնտոն եւ Բարիզ, իր գլխաւոր մասնաճիւղերուն մէջ՝ Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Իզմիր, Պէյրութ, եւայլն, ինչպէս նաեւ իր գլխաւոր թղթակիցներուն մօտ՝ Աթէնք, Պէռլին, Պրիւքսէլ, Համ, Վիէննա, եւայլն։ Ցուցակներու արդիւնքը աւանդատուին տրամադրութեան տակ դրուած է. կամ իր հաշւոյն անցուած, Կ. Պոլսոյ մէջ։ Այն յաճախորդները, որոնց արժեթղթերը ի պահ դրուած են, կրնան իրենց խնդրանքին վրայ, զանոնք ուրիշ տեղերէն առնել կամ իրենց հասցէին ղրկել տալ։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը կատարէ աւանդական հրամաններ մեր եւ օտար հրապարակներու վրայ. գնում եւ վաճառում կը կատարէ կանխիկ կամ պայմանաժամով։ Հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ, օրուան գնով, կարգ մը արժեթղթեր, ինչպէս Րումէլիի երկաթուղիի, Եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէի Ցանկատանի ազգ. Պանքային պարտաթուղթերը, Օսմ. Ապահովագրական Ընկերութեան, եւայլնի բաժնեթուղթերը։ Անմիջական կերպով յանձնելի են այս արժեթուղթերը։

Օսմ. Կայս. Պանքան կը ստանձնէ արժեթղթերու վրայ ամէն գործառնութիւններ. փոխանձում, կտրօններու նորոգում, եւլն., մասնաւոր սակագին մը համաձայն։ Օսմանեան եւ օտար արժեթղթերու վրայ փոխառութիւն կ'ընէ հաշուըրնթացով եւ չատ չ փատար պայմաններով։ Իրենց պայմանաժամէն առաջ կը զեղչէ կարգ մը օսմանեան եւ օտար արժեթղթերու կտրօններ։ Իր ճնտուկներուն մէջ գանուած արժեթղթերուն կտրօնները կը վճարէ, առանց միջնորդչէքի, ինչպէս 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերու, 1901-1905ի 4% Օսմ. փոխառութեան պարտաթղթերուն եւ Թիսար նուաճեալ 6% փոխառութեան պարտաթուղթերուն կտրօնները։

Օսմ. Կայս. Պանքան բաժին մը հաստատած է Սակարանի արժեթուղթերուն վրայ տեղեկութիւններ տալու, անոնք Սակարանին մէջ ընդունուած ըլլան կամ ոչ։ Այս տեղեկութիւնները ձրի կը տրուին։

Օսմ. Կայս. Պանքան կ'երաշխաւորէ ընդդէմ հարիւրին հարիւր վճարելէ առաջ ելած կորուստը, վիճակահանութեան միջոցաւ, այսինքն վճարման գինով։ Ապահովութեան սակը, որ փոփոխական է, կը հաղորդուի ուզողին։

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ

ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՊԱՏՐԱՍՏ ԶԳԵՍՏԵՂԷՆԱՑ

ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ
Գրէսի Լիոնէի դրամատան վրայի յարկը
հաստատուած

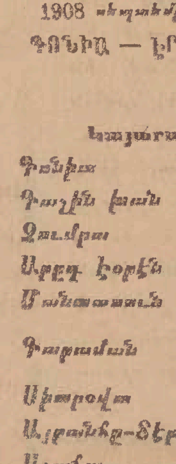

Վերջին նորաձեւութեան համեմատ արանց, կանանց եւ տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ մթերք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի։

Ամէնէն աւելի ճաշակի տէր եւ դժուարահաճ անձեր անգամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹի հագուստներէն։

ԳԻՆԵՐԸ ՔԱՑՏՐԶԱԿԱՆԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ
ԶԵՂՉ ՉԿԱՅ ԲՆԱՒ
ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է 50—33

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻՆ

Ժամանակացոյց կռխմբ.ներու երկեան.
1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) Բշ. օրէն սկսեալ
ԳՈՆԻԱ — ԷՐԷԿԼԻ — ՊՈՒԼԿՈՒՐԼՈՒԻ ԳԻԾ

Կայարան		ԵՐԹ Կռխմբ. 622 Ամր. եւ Ճմփ. Առաւ.
Գոնիա	մկն.	12 30
Գաշյին խան		1 01
Չումրա		1 45
Արիք Էօրէն		2 13
Մանտասուն		2 42
Գարաման	ժմն.	3 13
	մկն.	3 28
Սիտրովա		3 54
Այրանճը-Տէրպէնտ		4 44
Ալաճա		5 20
Էրէյլի	ժմն.	5 45
	մկն.	6 05
Պուլկուրլու իրիկուն	ժմն.	6 20

Կայարան		ԴԱՐՁ Կռխմբ. 621 Ամր. եւ Ճմփ. Իրիկուն
Պուլկուրլու	մկն.	6 35
Էրէյլի	ժմն.	6 53
	մկն.	8 50
Ալաճա		9 17
Այրանճը-Տէրպէնտ		10 01
Սիտրովա		10 43
Գարաման	ժմն.	11 07
	մկն.	11 22
Մանտասուն		11 55
Արիք Էօրէն		12 24
Չումրա		1 —
Գաշյին խան		1 36
Գոնիա իրիկուն	ժմն.	2 05

50—20

ՔՍԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է

MILKMAID BRAND

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլք

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ
ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն անոնք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'ընդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ՏՂՈՑ ՀԱՄԱՐ
ՀԻՒԱՆԴԱՑ՝ ՀԵՐՁԱՆՈՒՐԻ ՀԱՄԱՐ
ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ԱԼ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—15

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ. — Հանր. Պարտքի վարչութեան Թողեալ Հասոյթներու Տնօրէնութիւնը աճուրդի կը դնէ Փոկէայի աղին արտածման իրաւունքը եւ վաճառումը Արեւելեան Րումէլիի ու Պուլկարիայի մէջ, յանձնառութեանց տետրակին պայմաններուն համաձայն, որ Ընդհ. Տնօրէնութեան գրասենեակներուն մէջ կը գտնուի։ Առաջարկները գրաւոր պէտք է ըլլան եւ տպագրուած թուղթի վրայ, զոր կարելի է ձեռք բերել Վարչութեան կեդրոնատեղէն։ Առաջարկները 30 օր պայմանաժամի մէջ պէտք է ուղղուին Ընդհ. Տնօրէնութեան, այսինքն յուն. 12/25էն սկսեալ մինչեւ 11/24 փետր.ի իրիկունը (ժամը 11, Ը. Թ.), որուն յաջորդ օրը պիտի քննուին առաջարկները։ Ամէն առաջարկի հետ պէտք է գտնուի երաշխաւորութեան գումարի համար տրուած ընկալագիրը. Նկատողութեան չպիտի առնուին այն առաջարկները, որոնց չեն ընկերանար ընկալագրեր։ Նուազագոյն գինն է թոնօն 54 ղրուշ, օսմ. ոսկին 100 ղրուշէն, տարեկան 10,000 թոնոյի համար՝ երկու տարի, սկսեալ 1909 մարտ 1/14էն։ Այդ գինը իւրաքանչիւր 1000 քիլօ խառն աղին համար է, առանց ծախքի Փոկէա յանձնելի։ Աճուրդի գործողութիւնները պիտի շարունակուին Վարչութեան կեդրոնատեղին, 1909 փետր 12/25ին, կէս օրէն յետոյ, ժամը 9-10 (Ը. Թ.)։ Առժամեայ աճուրդի թուականէն սկսեալ՝ 48 ժամ պայմանաժամ պիտի տրուի վերջնական աճուրդին համար, որ %ին 5 յաւելումով միայն կրնայ վերսկսիլ։ Այս աճուրդն ալ ժամը 11ին պիտի կատարուի տրուած ամէնէն բարձր գնոյն վրայ։ Երբ վերջնական աճուրդին ատեն նշմարուի որ տրուած ո եւ է գին չէ համապատասխանող 4րդ յօդուածին մէջ սահմանուած նուազագոյն գնոյն, առաջարկները չեղեալ պիտի համարուին։ Այն ատեն Վարչութիւնը իրեն կը վերապահէ իր շահերուն համապատասխան գործելու իրաւունքը նոր աճուրդի մը ձեռնարկելով կամ ուրիշ եղանակ մը կ'ընտրէ Փոկէայի աղը արտածելու եւ ծախելու համար Րումէլիի մէջ ու Պուլկարիա։ Անոնք որ կը փափաքին աճուրդի մասնակցիլ, կրնան ժամը 8—10 (Ը. Թ.) դիմել Վարչութեան կեդրոնատեղին, ուր կը գտնուի յանձնառութեանց տետրակը, ինչպէս բաւած է քիչ մը վերը, տեղեկանալու համար անոր պարունակութեան։ 9—2

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋՈՎԻՆ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրախմի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԱԹԷՆՔ

Մասնաճիւղեր անի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ՝ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լոնտոն, Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Միտիլէնի, Իզմիր, Պիրէոն, Պադրաս, Վոլօ, Սիրա, Քալամաթա, Քանտիա եւ Քանեա (Կրէտ)։

Դրամագլուխն եւ աւանդ ձգուած դրամին ու արժեթղթերուն արժէքը. Օգոստոս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 տրախմիի։

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով. փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառքներու, արժեթղթերու վրայ եւ Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը զեղչէ։

Աթէնքի Պանքան հաշուըրնթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն եւ արտասահմանի մէջ։ Սակարանական հրամաններ կը կատարէ [illegible] վրայ, յաճախորդներուն [illegible] կերպով։

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժեթղթեր կը պահէ, [illegible] եւ ուզուած ատեն ետ առնուելու պայմանով։ Ամէն կարգի կտրօններ կը գանձէ եւ զանազան գործողութիւններ կը կատարէ։ Աթէնքի Պանքան հանրութեան տրամադրութեան տակ կը դնէ [illegible], փոքր վարձքերով։

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իբր աւանդ կ'ընդունի դրամ եւ արժեթուղթ, [illegible] վճարելով.

Ուզուած ատեն դրամ քաշելու պայմանով	3%
Վեց ամսուան համար	3½%
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » եւ աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են։ Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին եւ Յուլիս 1ին։

Մասնաւոր աւանդներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յաճախորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով եւ փափաքելով ամէն դիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տետրակներ, որոնց մէջ կրնան արձանագրել տալ առաւելէն 100 ոսկիի աւանդ գումար մը։ Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ եւ մասնակի վճարումներ կը կատարուին, առնուազն ղրուշ 52 [illegible]։ 50—36

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ՝ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոս. 2/14 եւ 1320 Սէֆէր 20 թուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նազլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօբէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հետեւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սառօֆ, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահճէ Գաբու թիւ 10.
Պոլիս, Ասպի պէյ եւ Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պաղչէ Գաբու Իզմիր փողոց.
Գատըգիւղ, Աղեքսանդր Անասթասիատիս չուկայի հրապարակ.
Գատըգիւղ, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճատէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Ե. Ռօսի, Պէօյիւքտէրէ ճատէսի, թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Րէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիտի. [illegible]րանի հրապարակ.
Սան Ստէֆանօ, Քէչէճեան էֆ.։

17 *Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ։*

ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երթեւեկութիւն կառախումբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրէն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Կառք 223 խառն Առ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք 224 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
12 —	մկն.	Էսկի-Շէհիր	ժմն.	3 —
12 42	»	Կէօքճէ Քըշըք	մկն.	2 20
1 39	»	Սաբուանճը Պունար	»	1 38
2 33	»	Ալայունտ	»	12 42
3 14	»	Չէքիւրլէր	»	11 53
4 11	»	Տէօյէր	»	11 05
4 40	»	Իհսանիյէ	»	10 20
5 04	»	Համամ	»	9 53
5 14	»	Կազլըկէօլ համամ	»	9 44
5 41	ժմն.	Աֆ. Գարա Հիսար	մկն.	9 13
6 01	մկն.	Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն.	8 53
6 41	»	Գէօյիւք Չօպանլար	»	8 20
7 36	»	Չայ	»	7 33
8 21	»	Իսհագլու	»	6 40
8 45	»	[illegible]	»	6 15
9 16	»	Աք Շէհիր	»	5 53
9 48	»	Ազարի քէօյ	»	5 13
10 30	»	Չավուշճը քէօյ	»	4 35
11 08	»	Իլկին	»	4 03
11 55	»	Գատըն-Խանը	»	3 09
12 50	»	Սէրայ-Ինի	»	2 27
1 22	»	Մէյտան	»	1 47
2 22	»	Պունար-Պաշը	»	12 42
3 —	ժմն.	Գոնիա	մկն.	12 —
Իրկ.				Առա.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Կառք 122 [illegible] Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք 121 խառն Իրկ. Ժ. Վ.
1 —	մկն.	Էսկի Շէհիր	ժմն.	11 —
1 44	»	Աք Պունար	մկն.	10 18
2 24	»	Ալփու Քէօյ	»	9 46
3 4	»	Պէյլիք Ախուր	»	8 58
4 9	»	Սարիքէօյ	»	8 1
4 58	»	Պիչէր	»	7 4
5 35	»	Սափիլէր	»	6 27
6 9	»	Պէյլիք Քէօփրիւ	»	6 —
7 3	»	Պօլաթլը	»	5 16
8 21	»	Մալը Քէօյ	»	3 49
9 15	»	Սինճան Քէօյ	»	2 47
10 —	ժմն.	Էնկիւրի	մկն.	2 —
Իրկ.				Առա.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Կառք 424 խառն Իրկ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառք 421 խառն Առ. Ժ. Վ.
7 15	մկն.	Համիտիէ	ժմն.	5 03
7 33	ժմն.	Ատա-Բազար	մկն.	4 45

ԱԼԱՅՈՒՆՏ - ՔԷՕԹԱՀԻԱ

ԵՐԹ Կայարան	Կռ. 322 խռ. Առ. Ժ. Վ.	324 խռ. Իր. Ժ. Վ.
Ալայունտ մկն.	2 35	12 45
Քէօթահիա ժմն.	2 55	1 05

ԴԱՐՁ Կայարան	Կռ. 321 խռ. Առ. Ժ. Վ.	323 խռ. Իր Ժ. Վ.
Քէօթահիա մկն.	2 —	12 05
Ալայունտ ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՅՏԱՐ ՓԱՇԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խռ. Ժ. Վ.		ԿԱՅԱՐԱՆ		ԴԱՐՁ Կառ. Թ. 41 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 43 խռ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ կամուրջ	ժմն.	4 44	առ. 11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէնտիք	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէպզէ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Տաւշանճըլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Եարըմճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւթիւն Չիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 13	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Գէօյիւք Տէրպէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սափանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Ագ Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Պիլէճիք	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Գարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Պօզէիւք	»		12 24
12 59		»	Ին Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Չուքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍԸՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ընդմէջ Հուլի, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ	Անուանք	Թոնօ
Ալբանօ	1069	[illegible]	4311	Հիտալկօ	1531	Մարսալլօ	3709	Սաֆօ	1119
Ալէկթօ	3607	[illegible]	938	Հինտու	3720	[illegible]	3557	[illegible]	1735
Անճէլօ	1541	[illegible]	2352	Հօրաթիօ	1600	Միլօ	1057	[illegible]	119
Արիոսթօ	2277	[illegible]	1713	Հումպէր	595	Մոնթէպէլլօ		[illegible]	1208
[illegible]	1832	[illegible]	504	[illegible]	2354	Մուրիլլօ	3419	Թասսօ	1323
[illegible]	1264	[illegible]	3564	[illegible]	5540	Նէրօ	1933	Թ. Ուիլսըն	1546
Պըֆֆալօ	4481	[illegible]	1530	[illegible]	1080	[illegible]	4100	[illegible]	3837
Դէգօ	1371	[illegible]	1841	[illegible]	1053	[illegible]	4036	Թօլէտօ	1470
[illegible]	1337	[illegible]	954	[illegible]	3307	Օրլանտօ	1535	[illegible]	242
[illegible]	1244	[illegible]	1823	[illegible]	1700	Պալէրմօ	1687	[illegible]	1914
Դագօ	1094	[illegible]	349	Լէօ	1058	[illegible]	510	[illegible]	1289
[illegible]	3729	[illegible]	1522	Լէանտրօ	3272	Րիալթօ	3329	[illegible]	2391
[illegible]	1831	[illegible]	3060	[illegible]	1643	Րինալտօ	1553	[illegible]	1350
[illegible]	4235	[illegible]	1148	Լօրէնցօ	3191	Րոլլօ	1813	Զէնօ	1200
[illegible]	2905	[illegible]	1011	[illegible]	724	[illegible]	1789	[illegible]	
[illegible]	825	[illegible]	1695	Մարէնկօ	1278	[illegible]	136	[illegible]	

Ընդհանուր վաճառքով Հուլէն նոր հասած են.
Բօլէնգօ *շոգենաւը, նաւահանգիստ [illegible]։*
Լօրէնցօ *շոգենաւը, նաւահանգիստ [illegible]։*
Ընդհանուր վաճառքով Հուլէն հոս կը սպասուի.
Մ[illegible] *շոգենաւը, նաւահանգիստ [illegible] փետր. 10ին։*
Դիմել Գործակալներուն՝ Յ. ՀԻԼՏ ԷՆՐԻՃՕՏ
Թիւ 22—24, [illegible] խան, Ղալաթիա 10 50—25

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

ԱԶԴ.— 1904ի 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 5 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի կիշէներէն, Ղալաթիա ամէն օր, ժամը 1էն մինչեւ 2½, կէսօրէն յետոյ, բայց կիրակի օրերէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէսօր։ Կտրօններուն փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտօններ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը։ Իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ այդ ընկալագիրը պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. պանքայի Մնտուկին, Ղալաթիա։

Կ. Պոլիս, 31 Դեկտ. 1908

* * *

ԱԶԴ.— Մաքսային 4% փոխառութեան պարտաթուղթերու տէրերուն կը ծանուցուի թէ յունուար 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 12 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէ յետոյ, բաց ի կիրակիներէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէս օր։ Կտրօններու փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտօներ, պարտաթուղթի տէրերուն պիտի յանձնուի ընկալագիր մը։ Իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ, այդ ընկալագիրը պէտք է յանձնուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Մնտուկին, Ղալաթիա։

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

* * *

Ազդ.— 1901—5ի 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յառաջիկայ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 7 կտրօնին տոկոսը պիտի վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր, ժամը 10էն մինչեւ 2½ կէս օրէ յետոյ, բացի կիրակիներէ, իսկ ուրբաթ օրերը՝ ժամը 10էն մինչեւ կէս օր։ Կտրօններու փոխարէն, որոնց պէտք է ընկերանան թուակիր պօրտօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի պարտաթուղթի տէրերուն։ Այդ ընկալագիրը, իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ, պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Մնտուկին, Ղալաթիա։

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

* * *

Ազդ.—1896ի 5% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ յուն. 1էն սկսեալ, պայմանաժամը նոյն թուականին աւարտող թիւ 25 կտրօններուն տոկոսը կը վճարուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կիշէներէն, ամէն օր, ժամը 10էն մինչեւ 2½, կէս օրէն յետոյ, բացի կիրակի օրերէ, իսկ ուրբաթ օրերը ժամը 10էն մինչեւ կէսօր։ Կտրօններուն եւ ամորթի ելած պարտաթուղթերուն փոխարէն, որոնց կ'ընկերանան թուակիր պօրտօներ, ընկալագիր մը պիտի յանձնուի պարտաթուղթի տէրերուն։ Այդ ընկալագիրը, իր շրջաբերութեան թուականէն 10 օր յետոյ պէտք է ներկայացուի Օսմ. Կայս. Պանքայի Մնտուկին, Ղալաթիա։

Կ. Պոլիս, 31 դեկտ. 1908

* * *

ԱԶԴ.— Թէմպէքիի Բրիօրիթէ 4% փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 փետր. 1/14ին աւարտող պարտաթուղթերուն թիւ 20 կտրօնները եթէ երբեք չներկայացուին մինչեւ յառաջիկայ 31/13 փետր., չեղեալ պիտի համարուին։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՄՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ
Դրամագլուխ 130 միլիոն քրոն,
ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000
քրոնի չափ։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Յիսուն ղրուշէն վար վճարում չ'ընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 100ի ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ աւելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար
6	»	151- 200	» » »
10	»	201- 500	» » »
15	»	501-1000	» » «
30	»	1001 եւ անկէ վեր	» »

Վինըր Պանք-Ֆէրայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տետրակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆէրայն ինայուած գումարը պարունակող տետրակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։ 50—40

Խնայողական Մնտուկէն զատ, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

Արտօնատէր ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ